

Eliisa Peltoniemi

SATAKUNTA LEIKKII
- KOKO SUOMI LEIKKII HANKKEEN
MONITAHOARVIOINTI

Terveysten edistämisen koulutusohjelma

Ylempi AMK

2018

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SATAKUNTA LEIKKII – KOKO SUOMI LEIKKII- HANKKEEN MONITAHO-ARVIOINTI

Peltoniemi, Eliisa

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Terveyden edistäminen, ylempi AMK

Lokakuu 2018

Sivumäärä: 45

Liitteitä: 8

Asiasanat: hankearviointi, vuorovaikutus, lapsivaikutusten arviointi

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli arvioida Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteiden saavuttamista Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin alueella. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten hankkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin hanketyöntekijöiden ja toimintaan osallistuneiden näkökulmasta.

Opinnäytetyössä toteutettu hankearviointi toteutettiin monitahoarvointina, lisäksi toteutettiin lapsivaikutusten arviointi. Hankearvioinnin aineisto kerättiin teemahaastattelujen ja havainnoinnin kautta. Teemahaastattelujen (n=5) teemat muodostettiin hankkeelle valtakunnallisesti laadittujen tavoitteiden pohjalta. Teemahaastatteluihin osallistuivat hanketyöntekijät (n=2) sekä toimintaan osallistuneet (vapaaehtoiset ohjaajat (n=3) ja aikuiset (n=4)). Lasten (n=18) osuutta tutkittiin havainnoimalla heidän toimintaansa.

Opinnäytetyön tuloksena tuotettiin arvolausekkeet, jotka muodostuivat teemahaastattelujen ja havainnoinnin tuloksista. Arvolausekkeiden tarkoitus on helpottaa arvioinnin tulosten hyödyntämistä. Hanke saavutti sille asetetut tavoitteet Satakunnassa melko hyvin. Hankkeen aikana oli tarkoitus perustaa Terhokerho jokaiseen Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin kuntaan, tämä ei täysin toteutunut. Koko Suomi Leikkii- hanke kuitenkin tuotiin jokaiseen kuntaan vaihtoehtoisin tavoin, joten kaikin kaikkiaan hanke tavoitti ihmisiä laajasti Satakunnassa.

Hankkeen aikana toimineet Terhokerhot olivat onnistuneita kohtaamispaikkoja lapsille ja ikäihmisille. Tärkeää onkin, että ne tai niiden kaltainen toiminta saisi jatkumoa tulevaisuudessa. Lisäksi opinnäytetyössä ilmenee, ettei sukupolvien välistä leikkimistä ole juurikaan Suomessa tutkittu ja kehittämisohjauksena esitettiin tutkimuksen lisäämistä.

SATAKUNTA PLAYS -MULTI-FACETED EVALUATION IN SATAKUNTA OF PROJECT KOKO SUOMI LEIKKII

Peltoniemi, Eliisa

Satakunta University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Health Promotion

October 2018

Number of pages: 45

Appendices: 8

Keywords: project evaluation, interaction, evaluation of impact on children

The purpose of this thesis was to evaluate in the Satakunta district of The Mannerheim League for Child Welfare reaching the goals of the project Koko Suomi Leikkii (Whole Finland Plays Games). The aim of the thesis was to find out how the set goals were reached from the viewpoint of the project workers and other participants.

The project evaluation implemented in the thesis was carried out as a multi-faceted evaluation, in addition to an evaluation of impacts on children. The material for the project evaluation was gathered through theme interviews and observations. The themes for the theme interviews (n=5) were based on the nationally drawn project goals. The theme interviews were participated by the project workers (n=2) and other participants (voluntary supervisors (n=3) and adults (n=4)). The children's part was examined by observing their activities.

As a result of the thesis, valuation clauses based on the results of the theme interviews and observations were produced. The purpose of the valuation clauses is to facilitate utilization of the evaluation results. The project reached its goals quite well in Satakunta. During the project, the idea was to establish a Terhokerho club in each municipality of The Mannerheim League for Child Welfare's Satakunta district, but this did not fully come true. However, the Whole Finland Plays Games project was brought to each municipality in alternative ways, so on the whole, the project reached people widely in Satakunta.

The Terhokerho clubs working during the project were successful meeting places for children and the aged. It is important that they, or other similar activity, would continue in the future. In addition, the thesis shows that playing games between generations has not much been researched in Finland, and increasing research was presented as a development suggestion.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
2.1 Koko Suomi leikkii- hanke	7
2.2 Koko Suomi leikkii- hankkeen tarkoitus ja tavoitteet	8
2.3 Koko Suomi leikkii- hankkeen toteutuminen	9
3 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN TAUSTA	11
3.1 Ylisukupolvinen vuorovaikutus	11
3.2 Sukupolvien välinen leikkiminen	12
3.3 Tiedonhaun kuvaus	13
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	16
5 HANKKEEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN	18
5.1 Monitahoarviointi	18
5.2 Lapsivaikutusten arviointi	20
5.2.1 Lapsivaikutusten arviointi Koko Suomi Leikkii- hankkeessa Satakunnan alueella	21
5.3 Aineistot, aineistojen hankinta ja analyysi	22
5.3.1 Teemahaastattelu	22
5.3.2 Havainnointi	25
5.3.3 Aineistojen analyysi	26
6 ARVIOINNIN TULOKSET	28
6.1 Terhokerhon perustaminen jokaiseen kuntaan	28
6.2 Lapsen oikeuden leikkiin sekä lapsuuden, mielikuvituksen ja sukupolvien kohtaamisen merkityksen esiin nostaminen yhteiskunnassa	28
6.3 Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen osallistujien arvioimana	29
6.4 Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen hanketyöntekijöiden arvioimana	32
6.5 Lapsivaikutusten arvioinnin tulokset	34
6.5.1 Vaikutukset sosiaaliseen pääomaan	36
6.5.2 Vaikutukset leikkimiseen ja oppimiseen	36
6.5.3 Vaikutukset yhteisöön	36
7 POHDINTA	38
7.1 Tulosten tarkastelu	38
7.2 Tulosten luotettavuuden arviointi	39
7.3 Eettinen tarkastelu	40
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	42
LÄHTEET	43
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ihmisen taito leikkiä perustuu vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa ja alkaa ensimmäisen elinvuoden aikana. Elämän varrella leikki tuottaa iloa ja mielihyvää sekä auttaa lasta mm. sääntöjen ja sosiaalisten tapojen sisäistämisessä, siksi on tärkeää leikkiä. Leikki tekee hyvää myös aikuiselle ja surullista on, että leikkimieliset aikuiset ollaan kadottamassa. Yhdessä leikkiminen opettaa elämistä; leikissä maailma voidaan uskoa todellisuutta paremmaksi ja ihminen nähdä sankarina. (Tamminen 2004, 93-94.)

Leikkiminen on yhdessäoloa parhaimmillaan, leikissä harvoin jää yksin. Yksinäisyys, etenkin ikääntyvän väestön yksinäisyys, on suuri riski yhteiskunnallemme. Yhteisöllisyyttä pidetään yksinäisyyden lääkkeenä, johon mm. kansalaisjärjestömme voivat tarjota apuaan. Kansalaisjärjestöjen asema on suomalaisessa yhteiskunnassa merkittävä ja ne tavoittavat toiminnallaan satojatuhansia kansalaisia. Toimintansa ansiosta kansalaisjärjestöt kasvattavat puitteita ihmisten arkeen, ja esim. yksinäinen vanhus voi torjua yksinäisyyttä löytämällä soveliaita mahdollisuuksia, eli esim. osallistua ryhmätoimintaan. Järjestöjen vahvuuksia ovatkin kustannustehokkaasti tuotettu vapaaehtoistoiminta ja mahdollisuus reagoida nopeasti tarpeeseen. Lisäksi järjestöt kykenevät tuomaan spesifin toiminnan erittäin pienienkin paikkakuntien asukkaiden saataville. (Saari 2016, 301-302, Rippstein 21.)

Suomen Kulttuurirahasto käynnisti vuonna 2014 kaksi vuotisen Koko Suomi Leikkii-hankkeen, jonka toinen käytännön organisaattori oli Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Hankkeen tarkoituksena oli luoda sukupolvien kohtaamispaikka jokaiseen Suomen kuntaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on avoin kansalaisjärjestö, joka on poliittisesti ja uskonnollisesti riippumaton. Sen visiona on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n Satakunnan piirin toiminta on alkanut vuonna 1950 ja nykyään paikallisyhdistyksiä on 31, piirin toiminta-alueena on koko Satakunta. Toiminta perustuu asiantuntemukseen pohjautuvaan vapaaehtoistyöhön, jota ohjataan ammatillisesta. Ammatillisella ohjauksella vahvistetaan vapaaehtoisten

toimintaa. Piirin työntekijät ovat sosiaali- ja kasvatustalan ammattilaisia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017; MLL Satakunnan piirin www-sivut 2016.)

Tässä opinnäytetyössä arvioidaan miten Koko Suomi Leikkii- hanke saavutti sille asetetut tavoitteet MLL:n Satakunnan piirin alueella. Arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota juuri niihin hankkeen tavoitteisiin ja toteuttamismuotoihin, joiden toteuttamisvastuu oli Satakunnan piirillä. Valtakunnalliset tapahtumat on jätetty arvioinnin ulkopuolelle. Hankkeen arviointi suoritetaan ulkoisena arviointina. Ulkoisella arvioinnilla voidaan tukea sisäistä arviointia tai lisätä hankkeen uskottavuutta (Heikkilä, Jokinen, Nurmela 2008, 129). Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa MLL:n Satakunnan piirille tietoa hankkeen onnistumisesta ja nostaa esille mahdollisia toiminnan kehittämisen muotoja.

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Koko Suomi leikkii- hanke

Suomen Kulttuurirahasto (SKR) halusi juhlavuotensa kunniaksi ottaa yhteiskunnallisessa keskustelussa esille lapset sekä korostaa leikin ja mielikuvituksen merkitystä. SKR halusi lisäksi rakentaa sukupolvien välille sillan. Suomen Kulttuurirahasto onkin todennut ylisukupolvisen toiminnan lisäävän kaikkien osapuolten hyvinvointia. Toiminnan keskiössä lapset saavat elämyksiä turvallisessa ympäristössä sekä kiireetöntä aikaa aikuiselta ja ikäihmiset mielekästä sisältöä omaan arkeensa. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Koko Suomi Leikkii- hanke oli Suomen Kulttuurirahaston käynnistämä ja rahoittama valtakunnallinen hanke, jonka toteutuksesta vastasivat yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) ja Suomen Punainen Risti (SPR). Hanke toteutettiin vuosina 2014-2016 ja keskeisessä osassa hanketta olivat kohtaamispakat, Terhokerhot, joita hankkeen aikana oli tarkoitus perustaa jokaiseen Suomen kuntaan. Muita hankkeen toimintamuotoja olivat mm. ”Studia generalia”- luennot ja leikkiperinteen taltioiminen. ”Studia generalia”- luentoja toteutettiin kaikilla hankkeen alueilla ja niiden avulla tuotiin tutuksi leikin, mielikuvituksen ja ylisukupolvisen sillan merkitystä sekä lapsen oikeutta kulttuuriin ja leikkiin. Luennoilla puhujina olivat eri alojen asiantuntijat. Leikkiperinnettä taltioitiin, jotta voitiin kerätä tietoa ylisukupolvisesta leikistä ja lasten leikkiperinteestä. Näistä taltioinneista tuotettiin julkaisuja, esim. leikkivideoita, joissa herätettiin vanhat perinteiset leikit eloon, mm. nurkkajussi. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Koko Suomi Leikkii- hankkeessa työskenteli maan laajuisesti 10 työntekijää, leikkilähettiä, auttaen MLL:n ja SPR:n paikallisosastoja ja -yhdistyksiä aloittamaan Terhokerho- toimintaa. He kouluttivat vapaaehtoisia ja tukivat Terhokerho-toiminnan aloituksessa. Terhokerhojen toiminnan ajatuksena oli ylisukupolvinen toiminta, johon osallistuvat lapset ja ikäihmiset leikkien yhdessä eri tavoin. Leikki keskipisteenä tekee molemmista osapuolista tasa-arvoisia asiantuntijoita kerhoissa. Kerhotoiminnan myötä ikäihmiset saivat mm. sisältöä arkisiin toimintoihinsa ja lapset turvallisuutta

sekä aikaa aikuiselta, lisäksi ylisukupolvinen toiminta rikastutti lapsen ja aikuisen elämää. (Koko Suomi leikkii 2014.)

2.2 Koko Suomi leikkii- hankkeen tarkoitus ja tavoitteet

Hankkeen tarkoituksena oli luoda vapaaehtoistoiminnan tehtäviä ja osallistumisen paikkoja eri-ikäisille aikuisille sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä. Hankkeen tarkoituksena oli erityisesti tavoitteena miehiä mukaan toimintaan. Hankkeessa haluttiin luoda uusia mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoistoimintaan yhdessä lasten kanssa sekä tukea lapsia ja lapsuutta keskinäisten verkostojen kautta. Tarkoituksena oli lisäksi löytää sellaista vapaaehtoistoimintaa, joka tukee kuntien lakisääteisiä toimintoja. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Koska Mannerheimin Lastensuojeluliitolla ja Suomen Punaisella Ristillä on vapaaehtoistoimintaa tukevia toimintarakenteita, haluttiin näissä järjestöissä jo olemassa olevaa, sukupolvia yhdistävää, toimintaa kytkeä mukaan Koko Suomi leikki- hankkeeseen. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Hankkeen tavoitteena oli perustaa lasten ja aikuisten kohtaamispaikkoja, Terhokerhoja, joissa yhdessä tekeminen ja leikki olivat kantavia teemoja. Terhokerhojen toiminnan tuli olla säännöllistä ja niiden tarkoituksena oli tavoittaa mahdollisimman erilaisilla elämäntilanteissa olevia perheitä ja lapsia. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Hankkeelle asetetut tavoitteet:

- I. Terhokerhon perustaminen jokaiseen kuntaan*
- II. Esiin nostaa lapsen oikeutta leikkiin sekä lapsuuden, mielikuvituksen ja sukupolvien kohtaamisen merkitystä yhteiskunnassa*

Hankkeen osatavoitteet:

- 1. Rakentaa paikallisia kohtaamispaikkoja kohderyhmille*

2. *Rakentaa siltaa sukupolvien välille ja välittää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle*
3. *Järjestää toimintaa, joka vahvistaa lapsuutta, leikkiä ja mielikuvitusta*
4. *Luo uutta sisältöä MLL:n ja SPR:n olemassa oleviin toimintamuotoihin*
5. *Tavoittaa erilaisissa elämäntilanteissa olevia lapsia mukaan toimintaan*
6. *Vahvistaa vapaaehtoisuutta, tuo esiin vapaaehtoistoiminnan merkitystä ja tarjoaa erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia sekä merkityksellistä tekemistä vapaaehtoisille*
7. *Synnyttää uusia vapaaehtoistoiminnan muotoja esim. päiväkoteihin, kouluihin ja iltapäiväkerhoihin*
8. *Nostaa leikin ja sukupolvien sillan rakentamisen yhteiskunnassa näkyvästi esiin*
9. *Rakentaa yhteisöllisyyttä ja vahvistaa erityisesti lähiyhteisöjen merkitystä kaiken ikäisten ihmisten hyvinvoinnille ja molemmille sukupuolille*
10. *Tuottaa Terhokerhoista aineistoa*

2.3 Koko Suomi leikkii- hankkeen toteutuminen

Hankkeen pilottivaiheessa oli luotu toimintatarjotin, jolle oli koottu käytännön läheisiä esimerkkejä, kuinka kohtaamispaikka- eli Terhokerho- toimintaa voidaan toteuttaa. Hankkeessa asetettiin numeraalinen tavoite, kuinka paljon Terhokerhoja käynnistetään milläkin aikavälillä. Hanke lähti liikkeelle Terhokerho- toiminnan käynnistämällä paikallistasolla. Käytännössä hanketyöntekijät, leikkilähetit, järjestivät alueellaan työpajoja, jonne kutsuttiin hankkeeseen osallistuvien järjestöjen paikallisyhdistysten – ja osastojen toimihenkilöitä, vapaaehtoisia sekä muita tarpeelliseksi katsottuja sidosryhmiä. Terhokerho- toiminta kytkettiin aina MLL:n tai SPR:n paikallisen tason toimintaan (paikallisyhdistykset tai – osastot). Hanketyöntekijä seurasi, että käynnistettävä toiminta vastasi hankkeen tavoitteita ja auttoi toiminnan käynnistämisessä. Toiminnan käynnistyttyä toteutus siirtyi vapaaehtoisille. (Koko Suomi leikkii 2014.)

Satakunnan alue kattoi maantieteellisesti myös osan Hämettä ja alueella työskenteli koko hankkeen ajan yksi leikkilähetti. Leikkilähetin tehtävää hoiti hankkeen aikana kaksi eri henkilöä. Satakunnassa hanke toteutui järjestämällä kunta kerrallaan avoin

tilaisuus, johon kutsuttiin MLL:n ja SPR:n toimijoiden lisäksi muitakin vapaaehtoisjärjestöjä ja kolmannen sektorin toimijoita (esim. VPK, 4H, metsästysseurat) Terhokerhon perustamista varten. Aktiivitoimijatahoina olivat kuitenkin hankkeen reunaehtojen mukaisesti olemassa olevat MLL:n ja SPR:n paikallisyhdistykset ja – osastot. MLL:n Satakunnan piirin alueelle Terhokerhojen määrän tavoitteeksi asetettiin 27. Terhokerhoja ei perustettu samaan aikaan kaikkialle, vaan kerhojen perustaminen aikataulutettiin. Ensimmäisenä toimintavuonna (2014) Terhokerhoja oli tarkoitus perustaa 9, toisena vuonna (2015) 11 ja kolmantena vuonna (2016) 7. (Koskinen 2017.)

3 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 Ylisukupolvinen vuorovaikutus

Lapsuuden tutkijat tuovat toistuvasti esille yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä julkaisuissa lasten välttämättömän tarpeen saada ympärilleen huolehtivia aikuisia kasvaakseen tasapainoisiksi aikuisiksi (Lahikainen, Punamäki & Tamminen 2008, 307-308). Useissa tutkimuksissa onkin todettu, että lasten ja aikuisten väliset sukupolvi-suhteet ovat muuttuneet merkittävästi etenkin 1970-luvun jälkeen, eikä siihen asti totuttu malli ole enää toiminut (Alanen 2009, 12). Sukupolvien välisiä suhteita onkin pidetty hierarkkisinä (Rippstein 2008, 32).

On nähty, että ylisukupolvinen toiminta laajentaa yhteisöllisyyttä sekä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman jakamista. Ylisukupolvinen toiminta tasoittaa lasten ja ikäihmisten välisiä polkuja toisiinsa ja lisää vuorovaikutuksen paikkoja mm. yhdessäolon ja ystävyysuhteiden muodossa. Ylisukupolvinen toiminta on voimavara niin lasten kuin aikuisten elämässä. Osallistumalla tapahtumiin lapset ja ikäihmiset synnyttivät ylisukupolvista vuorovaikutusta välilleen pohtimalla esim. liikuntasuoritukseen liittyviä tekniikkataitoja yhdessä. Tämän kaltaisesta yhdessäolosta hyötyvät niin lapset, kuin ikäihmiset. Lasten ja ikäihmisten yhdessäolo edistää lapsen sosiaalista ja emotionaalista kehitystä; mm yhteistyökyky, tunteiden ilmaisu ja käytöstavat kohentuivat. Ikään-tyneet niin ikään hyötyvät vuorovaikutustilanteista; he kokivat itsensä tarpeellisiksi tavatessaan lapsia ja lisäksi yhteinen toiminta lasten kanssa vähensi eristyneisyyden tunnetta. Kohtaamisen tilanteita esiintyi aivan arkipäiväisissäkin tapaamisissa käytävillä ja vuorovaikutustilanteista syntyi myös ystävyysuhteita sukupolvien välille. (Saarenheimo, Pietilä, Tiuhonen, Pohjolainen, Maununaho, Raitakari & Aarninsalo 2013, 14-17, 26, 45, 50; Ukkonen- Mikkola 2011, 39, 127, 156; Rippstein 2008, 5.)

Arkipäivän elämässä useilla ikäihmisillä on olemassa oleva kiinteä yhteys oman sukunsa lapsiin. Soittelu ja puuhailu lastenlasten kanssa vähentää ja estää alakuloa sekä tuo ikäihmisille hyvää mieltä. Lisäksi ikäihmisten odotetaan jakavan elämänviisautta lapsille ja lisäävän näin ymmärrystä sukupolvien välillä. Ikäihmisillä ja lapsilla on todettu olevan hyvin samanlaisia kiinnostuksen kohteita sekä yhteistä huumoria. Onkin

erittäin tärkeää, että ylisukupolviselle vuorovaikutukselle annetaan arvoa sekä mahdollistetaan eri-ikäisten kohtaamiset; näin aikaan saadaan sukupolvien verkko, joka kannattelee erilaisissa elämäntilanteissa. (Saarenheimo, Pietilä, Maununaho, Tiuhonen & Pohjolainen 2012, 95-104; Rippstein 2008, 5-6.)

Onnellisen lapsuuden osana voidaan pitää traditioita, jotka mahdollistavat sukupolvien välisen vuorovaikutuksen. Tämä ei vaadi esim. biologista isovanhemmuutta vaan esim. lapset iloitsevat kohdatessaan omien isovanhempiensa lisäksi muitakin isovanhempi-ikäisiä ihmisiä. Lasten ja ikäihmisten välinen yhdessäolon myötä lasten taidot esim. kokkaamisessa ja nikkaroinnissa karttuvat. Ikäihmisille yhdessäolo tuo sosiaalista kanssakäymistä, jota pidetään tärkeänä etenkin terveyden kannalta. (Rippstein 2008, 22,33, Saarenheimo, Pietilä, Tiuhonen, Pohjolainen, Maununaho, Raitakari & Aarninsalo 2013, 66.)

3.2 Sukupolvien välinen leikkiminen

Sukupolvien välistä leikkimistä on valitettavasti tutkittu vähän, vaikka leikin koetaankin sopivan kaikenikäisille. Aikuinen, erityisesti ikäihminen, voi osallistua lasten leikkiin leikin osapuolena, satujen lukijana tai pelkästään tukea ja kuunnella lapsia. Toisen sukupolven liittyessä lasten leikkiin, syntyy molemminpuolisia elämyksiä. Lasten ja ikäihmisten leikkiessä vuorovaikutussuhteet syventyvät, ikäihmiset kertovat omasta lapsuudestaan ja toisaalta saavat lapsilta tietoa tämän päivän leikeistä ja peleistä. Lasten ja ikäihmisten leikki alkaakin usein spontaanisti. (Saarenheimo, Pietilä, Tiuhonen, Pohjolainen, Maununaho, Raitakari & Aarninsalo 2013, 29, 54-55, Dahlblom 2000, 90.)

Ne ikäihmiset, jotka ovat kiinnostuneita esim. yhteisöllisestä isovanhemmuudesta ja kulttuuriperinnön jakamisesta, antavat aikaansa ja läsnäoloa lapsille (Rippstein 2008, 36). Kulttuuriperinnön jakaminen voi tapahtua esim. kertomalla omakohtaista tarinaa tai keksimällä satuja (Dahlblom 2000, 100).

Sukupolvien välinen leikkiminen hyödyttää niin lapsia, kuin ikäihmisiäkin. Lapset ottavat ikäihmiset mielellään mukaan ikätovereidensa kanssa luotuun vertaiskulttuuriin,

johon leikkikin kuuluu (Ukkonen- Mikkola 2011, 159). Tämän huomasi myös Weckström (2015, 48) havainnoidessaan lasten ja ikäihmisten toimintaa. Aluksi osallistuminen leikkiin oli vähäistä, mutta leikin edetessä osallistujamäärä sekä leikkiin liittyvä keskustelu lisääntyi. Leikin kautta myös yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyi (Weckström 2015, 53). Toisaalta ikäihmiset voivat myös kokea leikin olevan liian lapsellista, jolloin he vetäytyvät tilanteesta (Dahlblom 2000, 96).

3.3 Tiedonhaun kuvaus

Tässä opinnäytetyössä teoreettisten lähtökohtien määrittelyssä käytettiin integroivaa kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsausta täydennettiin erillishaun avulla löytyneillä tutkimuksilla ja julkaisuilla.

Kirjallisuuskatsauksen tekemisestä on apua tutkimustyön käytännön toteuttamisessa. Aiempien tutkimusten avulla on mahdollista löytää esim. teorioita, mittareita ja tutkimustuloksia, joita voi hyödyntää omassa tutkimuksessa. Tutkija joutuukin valitsemaan mitä teorioita ja tutkimuksia hän omaan työhönsä ottaa. Kirjallisuuskatsaus on suorituksena työläs ja vaativa, se ei ole kirja-arvostelu eikä selitetty lähdeluettelo. (Kananen 2015, 32; Salminen 2011, 4.)

Yleisimmin käytetty kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Sen alatyyppejä ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. Integroiva kirjallisuuskatsaus auttaa mm. kirjallisuuden tarkastelussa ja on hyvä tapa tuottaa uutta tietoa aiemmin tutkitusta aiheesta. Integroiva kirjallisuuskatsaus auttaa tutkijaa myös tutkimusten kriittisessä arvioinnissa ja syntetisoinnissa. Kriittinen tarkastelu onkin ominaista juuri integroivalle katsaukselle ja hyödyttää tutkimusmateriaalin tiivistämisessä. Integroiva kirjallisuuskatsaus ei valikoi ja seulo tutkimusaineistoa, kuten systemaattinen katsaus tekee. Näin tutkimuksen aiheesta on mahdollista kerätä isompi otos. (Salminen 2011, 6,8.)

Tutkimuskysymys on tutkijan työkalu. Oikein asetettu tutkimuskysymys palvelee tutkimusongelman ratkaisua. Tutkimuskysymyksen muotoilu on vaativaa, mutta PICO-menetelmää käyttämällä muotoilua voidaan jäsentää. PICO- menetelmää hyödyntäen

tunnistetaan, minkälaista tietoa tarvitaan, sekä muunnetaan tutkimuskysymys termeiksi hakua varten. (Kananen 2015, 57-58; Elomaa & Mikkola 2010, 12; Isojärvi 2011.)

PICO-kysymys muodostuu neljästä kohdasta: P = Ongelma tai tutkittava kohderyhmä I = Interventio, C = Vertailu (valitun intervention vertailu toiseen interventioon tai menetelmään) ja O = Lopputulos (täsmentää mihin pyritään / mitä vältetään). Joskus voi olla riittävää, kun hakua ei suoriteta PICO-kysymyksen kaikilla osilla. Hakusanojen löytäminen voi olla vaikeaa tai tuloksia saadaan paljon. Hakutuloksesta valitaan otettavat artikkelit mukaanotto- ja poissulkukriteerejä käyttäen. (Isojärvi 2011.) Tässä opinnäytetyössä toteutetun kirjallisuuskatsauksen PICO-kysymys oli: Lisääkö lasten ja ikäihmisten (P) yhdessäolo (I) ylisukupolvista vuorovaikutusta (O)?

Opinnäytetyössä laaditussa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuksia ja julkaisuja haettiin sähköisiä tietokantoja hyödyntäen. Tietokannat valikoituivat SAMK:n kirjaston informaatikon avustuksella ja käytössä oli sekä kotimaisia että kansainvälisiä tietokantoja, yhteensä neljä (Finna, Melinda, Medic ja Cinahl). Kirjallisuuskatsausta varten haettiin aiheeltaan sopivia sekä lisäksi n. kymmenen vuotta vanhoja tutkimuksia ja julkaisuja.

Tutkimuskysymystä ja tutkimussuunnitelmaa varten tehtyä alustavaa kirjallisuushakua hyödyntäen sisäänotto kriteereiksi hyväksyttiin vain tutkimukset ja julkaisut, joissa esiintyi sukupolvien välistä leikkimistä, vuorovaikutusta tai vapaaehtoistoimintaa. Sisäänottokriteereinä käytettiin suomen- ja englanninkielen lisäksi vuosirajausta sekä tutkimusten saatavuutta kokotekstinä. Tutkimusten ja julkaisujen asiasisältö rajattiin koskemaan sukupolvien välistä leikkimistä ja vuorovaikutusta sekä ylisukupolvista vuorovaikutusta tukevaan vapaaehtoistoimintaan. Hakusanoiksi muodostuivat lopulta sukupolvien välinen leikkiminen, - vuorovaikutus ja - vapaaehtoistoiminta, intergenerational relationships, intergenerational play, intergenerational volunteer, intergenerational voluntary. Ensimmäisen vaiheen haussa saatiin yhteensä 820 tutkimusta ja julkaisua. Tutkimukset ja julkaisut käytiin läpi otsikon perusteella ja osumia arvioitiin sisäänotto- ja poissulkukriteerejä käyttäen (Taulukko 1). Tiedonhaku rajattiin niin, että mukaan hyväksyttiin tieteellisiä tutkimuksia ja julkaisuja, pro gradu-tutkielmat, ylemmän amk-opinnäytetyöt sekä väitöskirjat. Valitut tutkimukset koottiin taulukkoon

(Liite 1) kokoamalla tiedot seuraavasti: tutkimuksen tekijä(t), julkaisuvuosi, tutkimuksen nimi, tutkimuksen tarkoitus, aineistonkeruumenetelmä, kohderyhmä, analyysimenetelmä ja tulosten yhteenveto.

TAULUKKO 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

SISÄÄNOTTOKRITEERIT	POISSULKUKRITEERIT
1) Tutkimukset ja julkaisut jotka ovat ilmestyneet vuosina 2006-2017	1) Tutkimukset ja julkaisut, jotka ovat ilmestyneet ennen vuotta 2006
2) Tieteellinen tutkimus tai julkaisu, pro gradu- tutkielma, ylempi amk-opinnäytetyö, väitöskirja	2) AMK- opinnäytetyö tai sen alempi tieteellinen taso
3) Tutkimuksen kohteena sukupolvien välinen vuorovaikutus ja leikkiminen	3) Tutkimuksen kohteena pelkästään lapset tai pelkästään ikäihmiset
4) Tutkimukset ja julkaisut saatavilla kokotekstinä	4) Tutkimukset ja julkaisut eivät ole saatavina kokotekstinä
5) Julkaisukielenä suomi tai englanti	5) Julkaisukielenä joku muu kuin suomi tai englanti

Tuloksista luettiin ensin otsikko, jonka jälkeen iso osa tuloksista karsiutui. Tämän jälkeen luettiin tiivistelmät, ja mikäli ne sopivat tämän opinnäytetyön aihealueeseen, ne luettiin kokonaan läpi. Tämän jälkeen tehtiin lopullinen päätös, valitaanko teos vai hylätäänkö.

Hakua täydennettiin manuaalisella erillishauulla, koska koettiin, ettei tietokantahaun kautta löytynyt riittävästi julkaisuja. Erillishaussa etsittiin PICO-kysymykseen ja hakusanoihin sopivia tutkimuksia ja julkaisuja mm. pro gradu- tutkielmien ja tieteellisten julkaisujen lähdeluetteloista. Julkaisuvuotta ei pidetty tässä kohtaa rajaavana, vaan julkaisun sisällön perusteella arvioitiin, voidaanko sitä käyttää tässä opinnäytetyössä. Valitut tutkimukset ja julkaisut koottiin taulukkoon (Liite 2) samoin tiedoin, kuin tietokantahauissa.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on arvioida Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteiden saavuttamista Satakunnan alueella. Arviointi suoritetaan ulkoisena arviointina. Hankkearvioinnin arviointikriteerit muodostettiin Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteista.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää:

- I. Miten Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteet saavutettiin Satakunnan alueella toimintaan osallistuneiden arvioimana
 1. Miten ja millaisia kohtaamispaikkoja kohderyhmille rakennettiin?
 2. Rakentuiko sukupolvien välille silta ja välittyikö kulttuuriperintö sukupolvelta toiselle?
 3. Vahvistiko järjestetty toiminta lapsuutta, leikkiä ja mielikuvitusta?
 4. Luotiinko MLL:n ja SPR:n olemassa oleviin toimintamuotoihin uutta sisältöä?
 5. Saatiinko toimintaan mukaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia lapsia?
 6. Vahvistuiko vapaaehtoistoiminnan merkitys?
 7. Vahvistuiko lähiyhteisöjen merkitys eri ikäisille ja molemmille sukupuolille?
- II. Miten Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteet saavutettiin Satakunnan alueella hanketyöntekijöiden arvioimana
 1. Miten ja millaisia kohtaamispaikkoja kohderyhmille rakennettiin?
 2. Luotiinko MLL:n ja SPR:n olemassa oleviin toimintamuotoihin uutta sisältöä?
 3. Saatiinko toimintaan mukaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia lapsia?
 4. Luotiinko uusia vapaaehtoistoiminnan muotoja?

5. Nostiko hanke leikin ja sukupolvien sillan rakentamisen yhteiskunnassa näkyväksi?
6. Millaista aineistoa Terhokerhoista tuotettiin?

III. Millaisia lapsivaikutuksia ja tuloksia Koko Suomi Leikkii- hankkeessa saatiin Satakunnan alueella.

5 HANKKEEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Hankkeen arvioinnin avulla saadaan tietoa, miten hankkeessa on toimittu, mitä tavoitteita on saavutettu tai millaisia vaikutuksia ja tuloksia hankkeella on saatu. Arviointi voi kohdistua yhteen tai useisiin osa-alueisiin ja tietoa kootaan yhdellä tai useammalla tavalla. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 88, 122.)

5.1 Monitahoarviointi

Tässä opinnäytetyössä sovelletaan monitahoarviointia. Monitahoarviointi (Multidimensional Evaluation) on Pirkko Vartiainen kehittämä menetelmä, jonka avulla arvioidaan hanketta. Monitahoarvioinnin prosessi on kokonaisuus, joka noudattelee normaalia tutkimusprosessia. Se on vahvasti kontekstisidonnainen, eli toimintaympäristön kuvaaminen on tärkeä lähtökohta prosessille. Monitahoarvioinnissa keskeistä on menetelmän monipuolisuus ja joustavuus. Monitahoarvioinnissa huomioidaan laajasti erilaisia näkemyksiä ja kannanottoja. Taulukossa neljä on esitetty sovellus, jota käytetään tässä opinnäytetyössä Koko Suomi Leikkii- hankkeen arvioinnissa. (Vartiainen 2007, 159, 168; Vartiainen, Ollila, Kentala 2008, 3-5; Heikkilä, Jokinen, Nurmela 2008, 129.)

TAULUKKO 4: Monitahoarvioinnin sovellus Koko Suomi Leikkii- hankkeen arvioinnissa

Prinsiippi	Ominaisuus	Tavoite
Avainryhmien rooli	Arviointiprosessin keskeinen tekijä ovat avainryhmät	Saada selville hankkeen eri toimijoiden näkemykset hankkeen tavoitteiden saavuttamisesta
Aineiston keruun monipuolisuus	Kerätä monipuolista arviointitietoa huomioon ottaen arviointiasetelma	Hankkia laaja-alainen käsitys arvioitavasta kohteesta
Arvolausekkeet	Konkretisoivat ja yksilöivät tulokset selkeään muotoon	Konkretisoivat Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteiden saavuttamisen tulokset

Monitahoarvioinnin tärkeä piirre on tutkimuksen tulosten muotoilu arvolausekkeiksi. Arvolausekkeiden avulla edesautetaan arviointitulosten hyödyntämistä. Tässä opinnäytetyössä arvolausekkeet muotoillaan teemahaastattelujen ja havainnoinnin pohjalta saatuja tuloksia käyttäen. (Vartiainen 2007, 159, 168; Vartiainen, Ollila, Kentala 2008, 3-5; Heikkilä, Jokinen, Nurmela 2008, 129.)

Monitahoarvioinnissa hyödynnetään avainryhmiä, joiksi määritellään keskeiset toimijat (esim. asiakkaat, päättäjät, henkilöstö, yhteistyötahot). Tässä opinnäytetyössä hyödynnetään hanketyöntekijöiden (n=2) ja toimintaan osallistuneiden kokemuksia (n=7). Arvioinnin kannalta kaikki avainryhmät ovat yhtä merkittäviä ja tärkeitä. Avainryhmien rooli tiedontuottajana korostuu, kun arviointiprosessiin sisällytetään useita avainryhmiä. (Vartiainen, Ollila, Kentala. 2008, 4-5; Vartiainen 2007, 153.)

Menetelmänä monitahoarviointi ottaa kantaa arviointikohteen ja sen ympäristön väliseen vuorovaikutukseen, kerättävän informaation luonteeseen, avainryhmien osallistumiseen, kriteereiden muodostamiseen sekä tulosten analyysiin ja palautejärjestelmään. Menetelmää soveltaessa on myös tärkeää kerätä informaatiota dokumenttien, tilastojen ja muun relevantin materiaalin kautta. Monitahoarvioinnin prosessissa hyödynnetäänkin tilastollista aineistoa, dokumentoitua aineistoa haastattelujen ja kyselyjen ohella. Monipuolinen aineisto tuo laajan kuvan arviointikohteen toiminnasta. Edellä mainittujen syiden vuoksi monitahoarvioinnin käyttö vaatii runsaasti aikaa ja resursseja. (Vartiainen 2007, 152-153, 165-166.)

Aineiston hankkimisessa on tärkeää muistaa tutkimusasetelma ja arvioinnille laadittu kriteeristö. Kriteeristö auttaa tuottamaan merkityksellistä tietoa arvioinnin kohteesta ja sen toiminnasta (Vartiainen 2007, 153). Tässä opinnäytetyössä aineistona käytetään hanketyöntekijöille suunnattua teemahaastattelua, toimintaan osallistujille suunnattua teemahaastattelua sekä Terhokerho-toiminnan havainnoinnin pohjalta saatua aineistoa. Muita dokumenttiaineistoja ovat hankesuunnitelma ja MLL:n Satakunnan piirin Koko Suomi leikkii- hankkeen puolivuotisraportit.

Monitahoarviointi ja siihen liittyvät aineistojen keruut sopivat erinomaisesti hankkeen arviointiin. Hankearviointi auttaa hankkeen jäsentämistä sekä lisää hankkeen uskottavuutta sidosryhmissä (kohderyhmät, yhteistyötahot, rahoittajat) (Hyttinen 2006, 12),

joten on tärkeää, että hanketta arvioidaan eri avainryhmien lähtökohdasta. Monitaho-arviointia soveltaessa arviointitietoa kertyy useasta näkökulmasta.

5.2 Lapsivaikutusten arviointi

Osana tätä opinnäytetyönä tehtävää hankearviointia toteutetaan myös lapsivaikutusten arviointi (LAVA). Yhteiskunnan tulevaisuus pohjautuu syntyviin lapsiin, joten lasten kehittyminen on tulevaisuuden kannalta tärkeä huolenaihe. Lasten hyvään ja tasapainoiseen kehitykseen panostaminen onkin siksi erittäin tärkeää. LAVA on tapa tarkastella lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden kokonaisuutta ja sen tärkeä tehtävä on tuoda esiin toiminnan ja päätösten vaikutukset lapsiin. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on tärkeää, koska se tuo näkyväksi lapsi- ja nuorisoryhmien sekä lapsiperheiden olemassaolon. LAVA tukee lasten osallisuutta ja osallistumista päätöksentekoon ja sen avulla saadaan lisäksi tietoa mm. lasten, nuorten ja lapsiperheiden elinolosuhteista. (Taskinen 2006, 6; Heinämäki & Kauppinen 2010. 4.)

LAVA:n teettää päätöksentekijä saadakseen ratkaisuvaihtoehtojensa vaikutukset selville. Arviointi lähtee liikkeelle pohdinnalla, onko suunnitelmalla odotettavissa vaikutuksia lasten elämään (välittömät ja välilliset vaikutukset). Välittömiä vaikutuksia ovat esim. vaikutukset terveyteen, ihmissuhteisiin, asumiseen, liikkumiseen, osallisuuteen, osallistumiseen ja tasa-arvoon. Välillisiksi vaikutuksiksi katsotaan esim. vaikutukset perheen talouteen, saatavilla oleviin palveluihin sekä vaikutukset yhteisöön, alueeseen ja sosiaalisiin suhteisiin. (Taskinen 2006, 9-10.)

LAVA on tunnustettu kansainvälisesti ja sitä pidetään tärkeänä arvioinnin muotona. Malleja on kehitetty Suomen lisäksi mm. Ruotsissa, Kanadassa, Irlannissa ja Iso-Britanniassa. Suomessa Taskinen on esittänyt kuuden portaan mallin, joka perustuu Stakesin IVA-malliin ja ruotsalaisen Louise Sylwanderin esittämään anaalysirakennemalliin. Mallin vaiheet: 1) tietojen hankinta, 2) vaikutusten tunnistaminen, 3) tietojen käsittely, 4) vaikutusten ja vaihtoehtojen arviointi, 5) raportointi sekä 6) seuranta. Mallia on mahdollista käyttää valiten toimeksiantoon soveltuvat osat. (Alila 2011, 34, 41; Taskinen 2016, 13.)

Tässä opinnäytetyössä LAVA nähdään osana monitahoarviointia ja toteutetaan hankkeessa jälkiarviointina. Tässä opinnäytetyössä arvioidaan, onko Koko Suomi Leikkii-hankkeella ja sen tavoitteiden saavuttamisella ollut lapsivaikutuksia MLL:n Satakunnan piirin alueella. Lapsivaikutusten arvioinnissa käytetään hankkeen arviointia varten kerättyä aineistoa. Koska ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia tarkastellaan monesta näkökulmasta, se soveltuu erinomaisesti monitahoarviointiin. Koko Suomi Leikkii-hankkeessa on ollut mukana monen eri tahon toimijoita (työntekijät, osallistujat), joten näin myös tämä hankkeen arvioinnissa toteutettava LAVA antaa runsaasti informaatiota lapsiin kohdistuvista vaikutuksista. Tässä opinnäytetyössä LAVA tuo erityisesti lasten osuuden hankkeen arvioinnissa näkyväksi. (Alila 2011, 33.)

5.2.1 Lapsivaikutusten arviointi Koko Suomi Leikkii- hankkeessa Satakunnan alueella

Lapsivaikutusten arvioinnissa, kuten kaikessa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa, pyritään löytämään paras mahdollinen tapa toteuttaa päätettävä asia tai hanke. Tämän löytymiseksi muodostetaan ratkaisuvaihtoehtoja, jotka konkretisoivat ja toteuttavat tulevaisuuteen liittyviä tavoitteita ja toiveita. Paras mahdollinen toteutustapa löydetään ratkaisuvaihtoehtojen vertailulla. (THL 2016; Voutilainen 2016, 33.)

Tässä opinnäytetyössä hankkeen arvioinnin yhteydessä toteutetun lapsivaikutusten ennakkoarvioinnin pohjana on hankkeen arvioinnille laaditut tavoitteet, jotka on esitelty aiemmin tässä opinnäytetyössä. Taulukossa viisi on esitetty tavoitteiden pohjalta luodut vaihtoehdot (V): V0= kohtaamispaikkoja ei luoda (nykytilanne) ja V1= kohtaamispaikkoja luodaan (perustuen Koko Suomi Leikkii- hankkeen hankesuunnitelmaan).

TAULUKKO 5. Vaihtoehtojen kuvaaminen

V0= Mitään ei tehdä. Kohtaamispaikkoja ei luoda (nykytilanne)	V1= Kohtaamispaikkoja luodaan
Sukupolvien välistä vuorovaikutusta ei tueta eikä pysyviä käytäntöjä synny.	Sukupolvien välille muodostuu silta ja toiminnasta tulee pysyvä käytäntö.

Vaikutusten tunnistaminen

Tässä opinnäytetyössä lapsivaikutusten ennakoarviointia varten hankittiin ensin tausta- ja tutkimustietoa kirjallisuuskatsauksen avulla sekä tietoa todennäköisistä vaikutuksista laadullisin menetelmin. Kirjallisuuskatsaus on esitetty aiemmin tässä opinnäytetyössä.

Tietojen käsittely

Tässä opinnäytetyössä aineisto muodostui arviointia varten nauhoitetuista haastattelusta, havainnoinnista sekä opinnäytetyön eri vaiheissa tehdyistä, hanketta koskevista, muistiinpanoista. Aineistot ja niiden hankinta on esitetty tämän opinnäytetyön seuraavassa luvussa.

Ennakkovaikutuksien analysointi toteutettiin aineistolähtöistä tarkastelua hyödyntäen. Tiivistäminen toteutettiin aineistolähtöisesti, jossa teksti luokitellaan aineiston sisällön mukaan. Tausta- ja tutkimustiedon ollessa valmiiksi analysoituna, hyödynnettiin tässä tehtävässä kirjallisuuskatsauksen analyysia yhdessä muun aineiston kanssa. Aineistot järjestettiin ja luokiteltiin aiheen mukaan. (Kananen 2014b, 108, 113.)

Vaikutusten ja vaihtoehtojen arviointi

Vaikutusten ja vaihtoehtojen arvioinnissa hyödynnettiin yhteenvetotaulukkoa, josta kävi selville tunnistetut vaikutukset suhteessa vaihtoehtoihin vaikutuksiin. Yhteenvetotaulukko on esitetty Arvioinnin tulokset- otsikon alla. Arvioinnissa huomioitiin kaikki tunnistetut vaikutukset.

5.3 Aineistot, aineistojen hankinta ja analyysi

5.3.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu tarkoittaa, että haastattelussa on teema, josta keskustellaan. Haastattelun kulku etenee aina tutkittavan ehdoilla hänen vapaalla kerronnallaan aiheesta. Tutkijan tulee säilyttää keskustelu oikeassa aihepiirissä, sekä esittää tarvittaessa tar-

kentavia kysymyksiä. Etukäteen ei ole välttämättä mahdollista nähdä mitä kaikkea aiheeseen liittyy. Usein tarvitaan enemmän kuin yksi haastattelukerta. (Kananen 2014a, 91-92; Homanen & Huttunen 2017, 146.)

Teemojen avulla voidaan varmistua, että haastattelussa tulee keskustelua kaikista niistä asioista, jotka liittyvät ilmiöön. Tutkittavaksi valitaan henkilöt, jotka tietävät ilmiöstä ja heillä oletetaan olevan runsaasti tietoa siihen liittyen. Tutkijan tulee laatia teemahaastattelun runko aina etukäteen. Teemahaastattelu alkaa yleiseltä tasolta ja etenee teema kerrallaan yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Kysymykset ovat avoimia ja mahdollisimman yleisluonteisia. Avoimien kysymysten avulla saadaan laajemmin tietoa ja ymmärrystä. Tutkittavalle annetaan näin mahdollisuus kertoa aihealueesta omista lähtökohdistaan ja kokemuksistaan. Tämä mahdollistuu, kun haastattelun runkoa ei noudateta orjallisesti, vaan sallitaan pienet ”sivupolut”. Myös jatkokysymykset ovat tärkeitä teemahaastattelulle. Jatkokysymysten kautta osoitetaan kiinnostusta tutkittavaa kohtaan sekä ne myös antavat tutkijalle perusteluja näkemyksiä aiheeseen liittyen. Haastattelutilanteessa on tärkeää, ettei tutkija ota kantaa siihen, mikä on oikein tai väärin. (Kananen 2014b, 92-93, 97; Homanen & Huttunen 2017, 146)

Haastattelu kannattaa nauhoittaa, jotta siihen on mahdollisuus palata uudelleen. Tutkijan on osattava käyttää laitteita ja varmistettava, ettei esim. akku lopu kesken haastattelun. Haastattelun tallentamiseen tulee aina olla tutkittavan lupa. Vuonna 1999 voimaan astuneen Henkilötietolain mukaan tutkittavia tulee informoida, tutkimuksen aiheesta ja tiedollisten tavoitteiden lisäksi myös tutkimusaineiston käsittelystä tutkimuksen aikana sekä tutkimuksen päättymisen jälkeen. Haastattelutallenteet tuleekin säilyttää tietoturvallisesti. Myös haastateltavan anonymiteetin turvaaminen on tärkeää ja se selitetään teemahaastatteluun osallistuvalle. Luonnollisesti myös tutkimuksen vastuulisten tahojen yhteystiedot annetaan tutkittaville kirjallisena. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ihmistieteiden eettiset periaatteet, joiden tarkoituksena on turvata hyvät tieteelliset käytännöt. (Homanen & Huttunen 2017, 142; Juvakka & Kylmä 2012, 111, Kananen 2014b, 107; Kuula 2011, 99, 104; Kuula-Luumi & Ranta 2017, 413, 415, 417.)

Haastattelutilanteessa tutkijan tulee olla valppaana koko ajan. Haastattelutilanne, -ympäristö ja haastattelun aikana tapahtuvista asioista on hyvä tehdä merkintöjä kenttäpäiväkirjaan. On myös syytä kirjata tunnelmat sekä myös mahdolliseen teoriakirjallisuuteen liittyvät viittaukset. Kenttäpäiväkirjaan kirjataan haastatteluihin liittyvien asioiden lisäksi myös mm. aiemmin tässä esseessä avattu havainnointi. Kenttäpäiväkirjaa kannattaa siis pitää koko tutkimuksen ajan, koska esim. dokumentoinnin avulla havainnoinnista tulee tieteellistä. Havainnot on kirjattava mahdollisimman pian, jolloin yksityiskohdat eivät pääse unohtumaan. Apuna voi käyttää erilaisia lyhenteitä, jos tilanne niin vaatii. Kenttäpäiväkirjan pidosta on apua aineiston analyysivaiheessa. (Homanen & Huttunen 2017, 144-145, 147; Kananen 2014b, 67, 69.)

Tässä opinnäytetyössä teemahaastattelun teemat (Liite 3) muodostuvat Koko Suomi Leikkii- hankkeen pää- ja osatavoitteiden pohjalta. Jokaiselle kolmelle ydinryhmälle (hanketyöntekijät, hankkeen vapaaehtoiset kerhonohjaajat ja osallistujat) valittiin selkaiset teemat, joihin kukin ydinryhmä lähtökohtaisesti olisi paras informantti.

Haastattelut suoritettiin keväällä ja syksyllä 2017. Haastateltaville lähetettiin etukäteen tiedoksianto (Liite 5 ja Liite 6), jonka yhteydessä toimitettiin myös haastattelun teemat. Näin haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua teemoihin. Tiedoksiannon perusteella haastateltavat saivat myös valita, haluavatko osallistua haastateltaviksi. Tutkija sopi haastattelut henkilökohtaisesti kaikkien suostumuksensa ilmaisseiden kesken ja varmisti, että haastateltavat ovat tietoisia omista oikeuksistaan, mm. keskeyttää haastattelu ja kieltää itseään koskevan aineiston käyttäminen. Haastatteluille oli varattu kullekin n.30 min. aikaa. Haastattelut tallennettiin kahdella laitteella haastattelijan tehdessä lisäksi muistiinpanoja omista havainnoistaan.

Hanketyöntekijöiden (n=2) haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, vapaaehtoisten ohjaajien (n=3) kahdella eri haastattelulla, joista toinen oli ryhmähaastattelu sekä toimintaan osallistuneita aikuisia (n=4) haastateltiin yhdessä ryhmähaastattelussa. Haastattelut oli alun perin tarkoitus toteuttaa pelkästään yksilöhaastatteluina, mutta aikataulullisista syistä päädyttiin myös ryhmähaastatteluihin. Ryhmähaastatteluihin osallistuneita ohjattiin puhumaan vuorotellen. Haastattelut toteutuivat yhtä lukuun ottamatta rauhallisessa ympäristössä ilman häiriöitä. Tätä haastattelua häiritsi viereisen

huoneen pianonsoitto, tästä huolimatta haastattelu saatiin suoritettua loppuun suunnitellusti. Haastattelut kestivät keskimäärin 20min.

5.3.2 Havainnointi

Havainnointi kuuluu vanhimpiin tieteellisiin tutkimusmenetelmiin ja sen kohteina kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat yksilön käyttäytyminen tai toiminta tai ryhmän toiminta. Havainnoinnin eduksi katsotaan, että ilmiö tapahtuu sille ominaisessa ympäristössä. Havainnointi voi olla piilohavainnointia, suoraa havainnointia, osallistuvaa tai osallistavaa havainnointia ja tapahtuu muistiinpanoja tehden. Muistiinpanoja voi täydentää ottamalla valokuvia sekä tallentamalla ääntä ja/tai kuvaa. Mikäli havainnoinnin kohteet ovat etukäteen tiedossa, on mahdollista laatia havainnointipäiväkirjaa jo valmiiksi, niin, että havainnoitavien asioiden rakenne muodostuu. Tällöin havainnointipäiväkirja voi olla lomakkeen muodossa. Lomakkeeseen kirjataan erilaiset tapahtumat tilanteessa. Tässä opinnäytetyössä havainnointi toteutetaan muistiinpanoja tehden toimintaryhmässä julkisessa ympäristössä niin, ettei siihen osallistuneita ole mahdollista tunnistaa. Näin tutkimusympäristö pysyy todenmukaisena ja tutkimustuloksista tulee pätevämpiä. Havainnoinnin avulla pyritään saamaan näkyviin hankkeen onnistuminen lasten osalta. Koska lapsia ei voi muistiinpanoista tunnistaa, heidän suostumustaan ei välttämättä tarvita. Tässä opinnäytetyössä tehtävästä havainnoinnista kuitenkin informoitiin lasten huoltajia etukäteen, koska alaikäisten lasten tutkimiseen tarvitaan huoltajan suostumus. Tähän päädyttiin, koska haluttiin noudattaa hyviä tutkimuseettisiä tapoja ja huomioida huoltajat väärinkäsitysten välttämiseksi. (Kananen 2014b, 65-67; Kuula 2011, 148; Mäkinen 2006, 118; Puuronen 2007, 109-113.)

Tässä opinnäytetyössä havainnointi tapahtui tallentamalla lasten toimintaa Terhokerhossa. Opinnäytetyössä havainnoidaan miten hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet lasten näkökulmasta (Liite 4). Tavoitteista on valittu ne, joissa lapset ovat parhaimpia informantteja. Havainnointi tapahtui kahdessa Terhokerho-ryhmässä (n= 18) keväällä ja syksyllä 2017. Havainnoinnista tiedotettiin ryhmille etukäteen ja lasten vanhemmille toimitettiin kirjallinen saate (Liite 7). Paikan päällä muistutettiin tapahtuvasta havainnoinnista, jolloin halukkailla oli vielä mahdollisuus kieltäytyä. Lisäksi kerrottiin, mikä tutkijan rooli ryhmässä oli (havainnoida lasten toimintaa), havainnoinnin

varsinaisia suuntaviivoja ei kerrottu osallistujille. Havainnoitsija otettiin avoimin mielin mukaan.

Myös havainnoimalla saatu aineisto on purettava, jotta se voidaan analysoida. Tässä opinnäytetyössä havainnointi toimii teemahaastattelujen tukena, jolloin riittää litterointia suppeammat yhteenvedot, joihin haluttu tieto kootaan (Puuronen 2008, 114). Havainnointi valikoitui tukevaksi, toissijaiseksi, aineistoksi, koska perustui tutkijan tulkintaan ilmiöstä. Havainnoinnissa havainnoitsija täytti havainnointipäiväkirjaa käsin. Päiväkirjaa oli esitätetty, jotta havainnoinnin rakenne säilyisi ja havainnoinnista tulisi tarpeeksi kattava. Kirjauksissa oli mm. kuvauksia lasten toiminnasta ja keskusteluista, kaiken kaikkiaan aineistoa kertyi kahdeksantoista sivua.

5.3.3 Aineistojen analyysi

Olennaisena osana tutkimukseen kuuluu haastatteluiden litterointi. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun muuttamista äänitallenteesta tekstimuotoon ja vasta sen jälkeen haastattelu muuttuu tutkimusaineistoksi. Tutkimuskysymys määrittelee, mikä litteroinnin tarkkuustaso on. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan hankkeen onnistumista eri toimijoiden näkökulmasta, eli kiinnitetään huomiota puheen sisältöön. Tarkkuus kannattaakin määritellä ajoissa, jotta vältytään esim. ylilitteroinnilta. Litteroinnin avulla tutustutaan omaan aineistoon ja onkin hyvin tärkeää kuunnella haastattelutallennetta useita kertoja. (Nikander & Ruusuvuori 2017, 427, 429, 437.)

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyt haastattelut purettiin heti haastattelun/haastatteluiden jälkeen. Tutkija kuunteli ja litteroi haastatteluista tehdyt tallenteet. Haastatteluista kertyi yhteensä 15 sivua. Tämän jälkeen haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysissä avataan puhuttua haastattelua, huomioiden litteroinnissa myös tilkesanat, esim. *tota*. Äänensävyjä tai taukoja ei yleensä merkitä, mutta puheen rytmiä voidaan kuvata välimerkkejä hyödyntäen. Sisällönanalyysi sopii opinnäytetyöhön hyvin, koska tarkoituksena on saada tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Tässä opinnäytetyössä teemahaastattelun teemat ohjaavat analyysia, joten aineiston pilkkominen oli melko yksinkertaista. (Nikander & Ruusuvuori 2017, 430.)

Tutkimustulokset analysoitiin laadullisen tutkimuksen induktiivista sisällön analyysin menetelmää hyödyntämällä. Induktiivinen sisällönanalyysi koostuu kahdesta vaiheesta; ensin aineisto puretaan osiin ja sisällöllisesti samankaltaiset osat yhdistetään, jonka jälkeen aineistoa tiivistetään niin, että se vastaa tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimustehtäviä. Tässä opinnäytetyössä analyysin yläluokat tuotiin hankkeen tavoitteista ja alakategoriat järjestettiin aineistolähtöisesti. Sisällönanalyysin toteuttamisesta on esitetty esimerkki opinnäytetyön liitteissä (Liite 8). (Juvakka & Kylmä 2012, 112-113.)

6 ARVIOINNIN TULOKSET

6.1 Terhokerhon perustaminen jokaiseen kuntaan

MLL:n Satakunnan piirin alueella sijaitsi hankkeen aikana 25 kuntaa. Hankkeen aikana Terhokerhoja käynnistettiin 29 kappaletta 21 kuntaan, joten tavoitetta ei täysin saavutettu. Neljään kuntaan ei saatu perustettua lainkaan Terhokerhoa, kun taas muutamilla paikkakunnilla käynnistyi useampi Terhokerho. Voidaan kuitenkin katsoa, että tavoite toteutui hyvin, koska niissä kunnissa, joissa kerhotoiminta ei alkanut, järjestettiin kuitenkin hankkeeseen liittyvä tapahtuma joko kunnassa itsessään tai kutsumalla alueen asukkaita viereisen kunnan toimintaan, eli käytännössä hanke vietiin kaikkiin Satakunnan kuntiin.

Osassa paikkakuntia kerhot toimivat vain muutamia kertoja hankkeen aikana ns. projektiluontoisesti, mutta useimmat kerhoista pyörivät koko hankkeen ajan säännöllisesti. Kerhojen toimintasabluuna oli lähestulkoon kaikissa kerhoissa hankkeen suunnitelman mukainen, mutta riippuen järjestävästä tahosta, kerhojen toimintaa myös varioitiin.

Hankkeen aikana MLL:n Satakunnan piirin alueella tavoitettiin 4039 lasta ja 3343 aikuista. Vapaaehtoisten yhteenlaskettu määrä oli 1287, joista kokonaan uusia vapaaehtoisia oli 45. Esimerkiksi viereiseen Varsinais-Suomen piiriin verrattuna Satakunnassa tavoitettiin lähes puolet enemmän lapsia, aikuisia ja vapaaehtoisia. Uusien vapaaehtoisten määrä oli Varsinais-Suomessa reilut parikymmentä enemmän. Hankkeen jälkeen MLL:n Satakunnan piirissä jäi elämään noin kolmasosa perustetuista Terhokerhoista ja vahva tahtotila herätellä myös ”nukkuvat” kerhot.

6.2 Lapsen oikeuden leikkiin sekä lapsuuden, mielikuvituksen ja sukupolvien kohtaamisen merkityksen esiin nostaminen yhteiskunnassa

Koko Suomi Leikkii sai paljon medianäkyvyyttä erityisesti sosiaalisessa mediassa, mutta myös painetut tiedotusvälineet reagoivat hankkeen toimintaan. Painetun median osumia Satakunnan piirin alueella oli hankkeen aikana 3.

MLL:n Satakunnan piirin alueella järjestettiin neljä tapahtumaa, joita markkinoitiin runsaasti ja jotka keräsivät huomattavan määrän eri ikäisiä osallistujia. Mukana oli perheitä; vanhempia lastensa kanssa, isovanhempia lastensa ja lastenlastensa kanssa sekä satunnaisia henkilöitä eri ikäryhmistä. Hankkeen päätti iso satakuntalainen leikkipäivä. Leikki teemana oli onnistunut ja jäi hankkeen jälkeen elämään monissa toiminnan muodoissa.

Koko Suomi Leikkii- hanketta esiteltiin myös sosiaalisessa mediassa sekä valtakunnallisesti että piiritasolla. MLL:n Satakunnan piirin leikkilähetti ylläpiti Facebookissa ”Terhokerhot, Satakunta”- nimistä sivustoa, jota kenen tahansa kiinnostuneen oli mahdollisuus alkaa seuraamaan. Hankkeen aikana Facebookin sivustoa päivitettiin lähes viikoittain ja mm. kaikkien alkavien kerhojen tiedot jaettiin sivustolla. Hankkeen päättyessä sivulla oli 425 seuraajaa.

6.3 Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen osallistujien arvioimana

Koko Suomi Leikkii- hankkeessa mukana olleet osallistujat kokivat hankkeen tarpeelliseksi ja onnistuneeksi. Terhokerho-toiminta koetaan omaksi ja itselle tärkeäksi arjen toiminnoksi, joka tukee jaksamista. Terhokerhoihin on ollut helppo tulla ja niiden ohjelmallinen sisältö on sopinut kaiken ikäisille osallistujille.

”...siinä oikee mainostettii sitä että voi olla tekemättä mitään, saa olla ihan oma itensä...”

”Hetkes unohdetaa se oma arki ja et on jo ikää ja kaikenlaisii vaivoja.”

”Nii semmonen yhteenkuuluvuuden tunne, sen aistii..”

Ikääntyneet ovat kokeneet itsensä hyödyllisiksi tavatessaan lapsia ja lapsiperheitä. Toimintaan on saatettu lähteä alun perin oman lapsenlapsen kanssa, mutta kanssakäymisen myötä on lähennytty myös muita lapsia.

”... mä sanoi sit tuuks sää mummun ja tuffan kans sitko sää oot yätä ni mennään Terhokerhoon”

”...sillon ku siltä kuoli mummu pari vuotta sitte, sano kerhos et oleksää häne mummus.”

Lapset suhtautuivat ikäihmisiin, erityisryhmiin (esim. muistisairaat, erityislapset) ja ikätovereihinsa samalla tavalla eivätkä kiinnittäneet kehenkään erityistä huomiota. Lapset osallistuivat innokkaasti kaikkeen toimintaan ja kävivät vuorovaikutuksellista keskustelua paitsi keskenään, myös ohjaajien ja ikäihmisten kanssa. Lapset ja ikäihmiset pohtivat yhdessä tulevia arjen asioita, esim. eräällä paikkakunnalla oli tulossa yöleiri, jossa lapset pääsivät yöpymään kirkossa. Tässä yhteydessä lapset kyselivät ikäihmisiltä mm. nousevatko haudatut myös yöpymään kirkkoon ja voiko kirkossa pitää valoja päällä.

Ikääntyneet kokivat myös saaneensa Terhokerho-toiminnasta uutta sisältöä omaan elämäänsä, mm. alakuloisuus väheni ja elämään tuli uusi tarkoitus.

”... alakulonen olo silloin, ni ihan oli tarkotettu mulle tää kerho.”

”... jos on ennen ollu energinen, ni tarttis aina olla sitä touhuu. Täst on saanu semmost hyvää miältä”

Terhokerhoissa yhteisöllisyys on lisääntynyt ja jokainen ikäryhmä koki saaneensa uusia ystävyssuhteita. Yhteiset kokoontumiset olivat odotettuja tapahtumia, ja mahdollinen poisjäänti huomattiin monella taholla. Pienillä paikkakunnilla reagoitiin nopeasti, jos joku vakituisesti osallistuneista ei ollutkaan paikalla.

”...nyt kun mä olin kaks kertaa pois ja yks kerta oli syntymäpäivät ni nämä laulo mulle puhelimes sitte kotii. Yllätyin kovasti...”

”...Ko J sano että ko me oltiin useempi kerta pois ni niinko orotettiin meitä.”

”...Ja sit semmosia, et jos on myöhäs tai ei oo kuulunu, et onks se myöhäs vai onks tullu kipeeks.”

Terhokerho- toiminnan myötä paikkakunnille on syntynyt uusia ryhmätoiminnan muotoja, joita ei aiemmin ole ollut. Toiminta on ollut suunniteltua, mutta vapaamuotoista. Toiminta on ollut mielekästä ja haastattelutilanteissa ilmeni useita tekemisen kokemuksia, joista kerrottiin pitkäänkin ja useaan kertaan. Terhokerhossa aikuinen ja ikäihminen on voinut palata omasta lapsuudesta tuttuihin toimintoihin, esim. värittämiseen. Ikäihmisten johtamat laululeikit olivat lasten mielestä erityisen suosittuja. Osallistujat toivat myös selkeästi esille, että toiminnassa on erityisesti pystytty vahvistamaan lapsuutta, leikkiä ja mielikuvia.

”Eikä oo tehty tästä mitään semmosta teoreettista.”

”Viimeks ku oli lunta ni me aikuiset oltii ja lapset pempt pystys me tehtiin lumiukkoja ja lumilyhtyjä ja joku lähti hakeen kaupasta tuikkuja...”

Terhokerhojen toimintaa tallennettiin kerhoissa monella eri tavalla. Eniten käytetyin menetelmä oli valokuvaus, mutta myös lasten piirroksia koottiin esim. aihealueittain. Toimintaa esiteltiin paikallislehdissä sekä sosiaalisessa mediassa, esim. Facebookissa. Eräässä kerhossa toiminnan idea koottiin vapaaehtoisen kerhonohjaajan toimesta laulun muotoon.

”...Mäki otin kuvia sitte ko lapset ja aikuiset on kaikki yhres tekemäs.”

”Terhokerhon laulu: ...On meillä Terhokerho, se meidän oma on ja meidän oma kerho on aivan verraton. Tääl yhdessä me ollaan ja yhdessä touhutaan tai sitten kaveraina istutaan ja jutellaan. On ystäviä lapset ja vaaritkin keskenään. Yhdessä me sitten ilot ja huolet jaetaan. On mukavaa, kun sukupolvet yhdessä ahertaa, näin monet tärkeät taidot lapset elämän matkalle saa. Toivomme, että monet tään kerhon löytävät ja tuovat tullessansa ideat ja tarina...”

Arvolausekkeet tavoitteiden saavuttamisesta:

1. Kohtaamispaikat olivat matalakynnyksisiä
2. Sukupolvien välille kehittyi vuorovaikutustilanteita
3. Säännöllinen kokoontuminen ja teemoitetut kerhokerrat vahvistivat lapsuutta, leikkiä ja mielikuvitusta
4. Toiminta nosti leikin monimuotoisuutta esille
5. Toiminnassa oli mukana lapsia, joilla oli erilaiset elämäntilanteet
6. Vapaaehtoiset kokivat toiminnan merkityksellisempänä
7. Eri-ikäiset ja eri sukupuolta olevat kokivat lähiyhteisöt merkityksellisimpinä kuin ennen

6.4 Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen hanketyöntekijöiden arvioimana

Hanketyöntekijöiden, leikkilähettiläiden, mukaan hankkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin Satakunnassa. Hankkeen aikana Satakunnassa perustettiin 29 Terhokerhoa 21 paikkakunnalle. Terhokerhot kokoontuivat Satakunnassa hankkeen aikana yhteensä 452 kertaa. Toimintaan osallistui yhteensä 4039 lasta ja 3343 aikuista.

”... tavoitteet oli kovia, mut ne melkeen saavutettiin iha valtakunnallisestikki.”

Hankkeen tavoitteena ollut uusien kohtaamispaikkojen syntyminen onnistui Satakunnassa hyvin. Kohtaamispaikkojen syntymisessä oli alueellisia haasteita eri paikkakunnilla, mutta kokonaisuudessaan hanketyöntekijät arvioivat tämän onnistuneen. Terhokerho-toimintaa järjestettiin fyysisesti erilaisissa tiloissa. Kerhokertoja järjestettiin mm. vanhusten palvelukodeissa, päiväkodeissa ja seurakunnan tiloissa. Toimintaa toteutettiin niin ulko- kuin sisätiloissakin.

”Aika paljon tää Koko Suomi Leikkii niin ku brändinä ja ajatuksena on se et ne leikit sopii kaiken ikäisille”

”... saada ne lapset ja ikäihmiset tekemään edes pieniä hetkiä yhdessä asioita, itse koin tän äärettömän tärkeäksi.”

”...lähdettiin metsäretkelle. Sinne tuli mummot ja papat rollaattorien kanssa, pistettiin rollaattorit parkkiin siihen makkaranpaistopaikalla ja grillattiin makkarat, juatiin kahvit.”

”... oltiin siellä ikäihmisten palveluasunnossa, valmiiks heijän tiloissaan. Hoitohenkilökunta toi heijät (ikäihmiset) sit paikan päälle ja lähialueen perheet oli kutsuttu, lapset tuli sinne.”

Useille paikkakunnille Terhokerhosta muodostui jatkumoa, uutta toimintaa, jota ei aiemmin ollut. Terhokerhojen myötä tavoitettiin sellaisia lapsia ja aikuisia, jotka eivät olleet aiemmin osallistuneet minkäänlaiseen toimintaan. Lisäksi erilaisissa toiminoissa mukana olleet vapaaehtoiset saivat tutustua joko kokonaan tai osittain aivan uuteen toimintamuotoon, jonka lähtökohtana oli leikki.

”...tää rakentaminen tapahtu hyvin mielenkiintoisesti siin mielessä et siellä oli alusta pitäen monia toimijoita.”

Terhokerhojen toimintamalli jäi elämään etenkin MLL:n toimintaan, mutta myös MLL:n ja SPR:n ulkopuolisille toimijoille, mm. seurakunnat jäivät vastuullisiksi järjestäjätahoiksi. Hanketyöntekijät kokivat, että hankkeen puitteissa kerhotoiminta mallinnettiin, jonka jälkeen sitä on helppo viedä eteenpäin, esim. markkinoida uusille vapaaehtoisille. MLL on saanut hankkeen kautta uusia vapaaehtoisia mukaan toimintaansa erityisesti vetämään kerhotoimintaa.

”Terhokerhot jää elämään MLL:n perhekeskus-toiminnan yhdeks muodoks edelleenki”

”Terhokerho-malliin on hirveen helppo istuu sisään.”

Terhokerhojen lisäksi hankkeen puitteissa järjestettiin myös kertaluonteisia tapahtumia. Satakunnassa näitä tapahtumia oli hankkeen aikana neljä.

Hankkeen aikana hyödynnettiin paljon internetiä, josta oli saatavilla mm. hankkeeseen liittyvää materiaalia. Materiaalit itsessään koettiin hyväksi ja hanketta edistäviksi, informaation kulku oli välillä jäljessä eikä kulkenut samaan tahtiin hankkeen etenemisen kanssa. Materiaalit tukivat hankkeen esittelyä esim. tapahtumissa ja niiden avulla oli helppo rekrytoida vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Terhokerhojen konsepti nojasi

selkeästi materiaaliin, joten vapaaehtoisten (kerhonohjaajat) toiminnan tukeminen oli helppoa. Mm. ”Terhokortit” koostuivat 34 osin kaksipuoleisista korteista, joissa oli annettu esimerkkisisältöjä Terhokerhon kerhokertojen sisällöksi. Lisäksi korteissa oli vuodenaikojen mukaan vaihtuvia teemoja, esim. vappu, jolloin ehdotettiin naamiaisia, kasvomaalausta ja ilmapalloleikkejä.

”Se mikä on niinko parasta et ne on kaikki nyt netissä eli kaikki löytyy ihan kenen tahansa käytettäväks nettisivuilta.”

”... leikkikortit, jotka sopii melkein mihin tahansa kerhoon.”

Ylimääräisenä huomiona molemmat hanketyöntekijät kertoivat, että hanke oli hyvin resursoitu. Vaikka työkenttä oli laaja, oli mahdollisuus vertaistukeen muiden alueiden leikkilähettien kanssa. Myös MLL:n keskustuomiston koettiin tukevan hankkeen toteuttamista Satakunnassa. Aiemmin mainittu runsas materiaali koettiin myös työntekijän työtä helpottavana.

”Leikkilähettikollegat oli kyl ihan korvaamattomia, meil oli hyvä henki.”

”Yks parhaimpia työkokemuksia.”

Arvausekkeitä tavoitteiden saavuttamisesta:

1. Kohtaamispaikat olivat erittäin toimivia kohderyhmälle
2. Leikki on tullut pysyväksi toimintamuodoksi
3. Toiminnassa oli mukana eri elämäntilanteissa olevia lapsia
4. Vapaaehtoistoiminnan muodot ovat lisääntyneet
5. Hanke sai runsaasti näkyvyyttä mediassa

6.5 Lapsivaikutusten arvioinnin tulokset

Tässä opinnäytetyössä hankkeen arvioinnin yhteydessä tehdyn lapsivaikutusten ennakkoarvioinnin yhteydessä tunnistettiin Koko Suomi Leikkii- hankkeen ennakoituja

hyötyjä sekä haittoja MLL:n Satakunnan piirin alueella lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Arvioinnin vaihtoehtoina (V) olivat: V0 = kohtaamispaikkoja ei luoda ja V1= kohtaamispaikkoja luodaan. Arvioinnissa välittöminä lapsivaikutuksina tunnistettiin sosiaaliseen pääomaan, leikkimiseen/oppimiseen ja yhteisöön liittyviä vaikutuksia. Vaikutukset on esitetty taulukossa kuusi. Vaikutukset on avattu hankkeen arviointia varten kerätyn aineiston pohjalta, joten näkökulma perustuu MLL:n Satakunnan piirin toimintaan.

TAULUKKO 6. Yhteenvedotaulukko ennakoituista vaikutuksista

	V0 = nykytilanne, kohtaamispaikkoja ei luoda	V1= kohtaamispaikkoja luodaan
Sosiaalinen pääoma; sosiaaliset suhteet/ vuorovaikutus (osallistuminen)	Sukupolvien välinen kanssakäyminen on riittävää tai vähenee aiemmasta. Lasten vuorovaikutus ikäihmisten kanssa säilyy samanlaisena (vähän) ja sukupolvien kuilulla on mahdollisuus syventyä.	Kohtaamispaikkojen luominen lisää sukupolvien välistä ymmärrystä ja synnyttää ylisukupolvisia ystävyys-suhteita. Toiminta vähentää lapsen eristäytyneisyyttä. Kohtaamispaikkoihin osallistumalla vähennetään lasten ja heidän perheidensä syrjäytymisvaaraa.
Leikkiminen/ Oppiminen	Lapset leikkivät saman verran (vähenee). Medialaitteiden käyttöaika on lisääntynyt viime vuosien aikana merkittävästi, vie lasten aikaa leikiltä. Lasten taidot pysyvät samalla tasolla tai heikkenevät.	Leikkiminen kasvattaa lasta kestäväksi. Lapsi sisäistää ja ymmärtää todellisuutta paremmin leikin kautta. Kohtaamispaikkojen myötä lapset jakavat vertaiskulttuuriaan (leikki). Kohtaamispaikat mahdollistavat perimätiedon (esim. ikäihmisten muistojen kautta) ja elämäkokemuksen siirtymisen. Lisäksi lasten taidot kehittyvät sukupolvien välisen kanssakäymisen seurauksena (esim. nikkarointi).
Vaikutukset yhteisöön	Asenteet pysyvät samanlaisina. Yhteisöllisyys pysyy samana/vähenee.	Toiminnan kautta leikin ja mielikuituksen puolesta puhuminen lisää myönteisyyttä yhteiskunnassa. Kohtaamispaikkojen myötä paikkakunnille syntyy uusia toiminta muotoja, jolloin yhteisöllisyys laajenee.

6.5.1 Vaikutukset sosiaaliseen pääomaan

Koko Suomi Leikkii- hankkeessa Satakunnan alueella oli selkeästi nähtävissä, miten sukupolvien kohtaaminen ja yhdessäolo paransivat lasten elämää. Lapset odottivat tapaavansa niin toisiaan kuin aikuisia ja ikäihmisiäkin. Terhokerho- tapaamisissa lasten yhteistyökyky ja käytöstavat kohentuivat. Lapset ilmaisivat tunteitaan monin eri tavoin ja ottivat paljon kontaktia vieraisiin aikuisiin ja ikäihmisiin. Lapset loivat sekä lyhytkestoisia että pitkiä ihmissuhdekontakteja. Terhokerhoissa kukaan ei ollut yksin, vaan toiminta tuki yhteisöllisyyttä hyvin vahvasti.

6.5.2 Vaikutukset leikkimiseen ja oppimiseen

Terhokerhojen monipuolisen sisällön kautta lapset saivat leikkiinsä mukaan aikuiset ja ikäihmiset. Perinneleikkien (esim. laululeikit) kautta lapset oppivat ikäihmisiltä vanhaa kulttuuria ja tapoja. Lapset niin ikään opettivat ikäihmisille oman aikakautensa leikkejä, jotka olivat iäkkäämmille uusia. Lapset siis sekä oppivat että toimivat opettajina. Lasten motorikka kehittyi liikunnallisten suoritusten yhteydessä. Lisäksi taidot, esim. tulen käsittelyssä, kehittyivät, kun toimintaan kuului makkaranpaistoa nuotiolla. Terhokerhojen yhteydessä tutustuttiin esim. poliisin ja pelastuslaitoksen toimintaan, jonka kautta lapset saivat joko heille aivan uutta tietoa tai syvensivät heillä ennestään olleita tietoja. Terhokerhot ovat siis tärkeitä lasten oppimisen lähtökohtien vahvistajia, lisäksi niiden toimintaympäristö tukee lapsen kasvua, lapsi saa oppimisen mahdollisuuksia.

6.5.3 Vaikutukset yhteisöön

Terhokerhot keräsivät runsaasti osallistujia niillä paikkakunnilla, joissa toimintaa järjestettiin. Osallistujat olivat erilaisissa elämäntilanteissa, myös lapset. Lapset osallistuivat toimintaan myös jonkun muun, kuin oman ydinperheen aikuisen kanssa. Tätä kautta lisääntyy myös tunnettuus yhteisön sisällä. Yhteisön sisäinen verkostoituminen vahvistaa lasten hyvinvointia.

Laaja näkyvyys sosiaalisessa mediassa nostaa lapsen merkityksen näkyväksi. Näkyvyys lisää yhteiskunnallista keskustelua, mutta tuo toiminnan myös yhteisöä lähelle ja tekee siitä helposti lähestyttävää.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin Koko Suomi Leikkii- hankkeen tavoitteiden saavuttamista MLL:n Satakunnan piirin alueella sekä selvitettiin, millaisia lapsivaikutuksia hankkeessa saatiin Satakunnassa. Arvioinnin yhteydessä saatiin runsaasti informaatiota lasten ja ikäihmisten keskinäisestä vuorovaikutuksesta, sukupolvien välisen toiminnan merkityksestä eri ikäisille ihmisille sekä siitä, miten leikki ja leikkiminen näkyy yhteiskunnassamme.

Koko Suomi Leikkii- hankkeeseen osallistujat kokivat yhdessä toimimisen merkityksellisenä. Kerhokerrat ja yhteiset retket lisäsivät yhteisöllisyyttä; me-henkeä ja toivat osallistujille lisää henkistä pääomaa. Samankaltaisia tuloksia saatiin myös vuosina 2002-2004 Jyväskylän seudulla toteutetussa Sukupolvet verkoksi- hankkeessa, jossa tarkoituksena oli kehittää mentorimalli, jolla voidaan tukea lasten ja nuorten hyvinvointia hyödyntämällä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Molemmissa hankkeissa lasten ja varttuneemman sukupolven välille syntyi ystävyys-suhteita. Onkin erittäin tärkeää huomioida, että voimme tukea lasten tervettä kasvua tämänkaltaisella toiminnalla. Lisäksi toiminnalla tuodaan uutta sisältöä lasten arkipäivään ja mahdollisesti myös helpotetaan lapsiperheiden raskasta arkea. (Moilanen 2005, 5, 69, 75, 85; Ukkonen- Mikkola 2011, 39, 127, 156)

Koko Suomi leikkii- hankkeen Terhokerhot olivat erittäin onnistunut tapa kasvattaa omaa sosiaalista pääomaa ja olla mukana yhteisössä. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa mm. kansalaisten kykyä toimia keskenään ja Terhokerhot olivat mitä parhaimpia paikkoja juuri tämän kaltaiselle toiminnalle. Järjestöjen organisoimana toiminta oli myös mutkatonta toteuttaa. Kansalaisjärjestöt ovatkin tärkeitä yhteiskunnallisia osallistumisen mahdollistajia ja osallistumalla toimintaan kuka tahansa kansalainen voi esim. huolehtia ympärillä olevasta yhteisöstään. Osallistuminen ei varsinaisesti katso ikää, vaan myös lapset hahmottavat ympäristöään ja voivat olla mukana vaikuttamassa yhteisönsä toimintaan. (Vaarama 2013, 52, Horelli 2006, 75.)

Hankkeen kantava teema, leikki, koettiin hankkeen osallistujien mielestä yhdistävänä tekijänä. Varttuneempi osallistuja sai mahdollisuuden palata omaan lapsuuteensa laulujen ja toiminnan, esim. värittämisen kautta. Onkin tärkeää ymmärtää, että vaikka lasten ja aikuisten elämäntilanne eroaa toisistaan, yhdistää heitä kuitenkin mm. elämän ongelmallisuus. Ongelmat ovat vain erilaisia lapsilla ja aikuisilla. Leikkiminen antaa molemmille osapuolille mahdollisuuden unohtaa nämä ongelmat, kaikissa leikeissä ei ole hierakisia sääntöjä tai säännöt on molempien osapuolien helppo sisäistää. Leikki tuo arkeen hetken, jossa voi molemmat ovat tasavertaisia ja voivat kokea samankaltaisuutta iästä riippumatta. (Lallukka 2003, 104-107, 129.)

Koko Suomi Leikkii- hankkeen hanketyöntekijät, leikkilähetit, kokivat hankkeen resursoinnin riittäväksi ja mielsivät hankkeen saaneen näkyvyyttä mediassa monesta eri näkökulmasta. Tämä on hankkeen onnistumisen kannalta hyvin tärkeää, koska palkattu työntekijä on hankkeessa merkittävässä roolissa. On mahdollista, että hankkeen huonot resurssit uuvuttavat työntekijän; tavoitteiden saavuttaminen hankaloituu ja esim. hankkeelle laadittu budjetti ei salli mainostamista näkyvyyden saamiseksi. (Moi-
lanen, 86.)

7.2 Tulosten luotettavuuden arviointi

Tämä opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisen tutkimusprosessin mukaan monitaho-arviointina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tulokset ovat siirrettävissä tutkimusympäristöstä toiseen. Siksi tässä opinnäytetyössä onkin kuvattu seikkaperäisesti esim. hankkeen tausta ja aineiston keruu. Aineiston keruun luotettavuuden tueksi mm. haastattelutekstien lainauksia on tuotu näkyviin. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198, 202-203.)

Luotettavuutta on pyritty lisäämään mm. tekemällä esihaastatteluja. Esihaastatteluissa haastateltiin mm. toisen hankkeen hanketyöntekijää, ja selvitettiin ovatko teemahaastattelun teemat selkeitä ja miten teemahaastattelun voi olettaa etenevän. Tässä yhteydessä oli mahdollisuus laatia myös syventäviä kysymyksiä. Samalla koekäytettiin myös haastattelun tallentamisvälineistöä, jottei huomio kiinnittyisi varsinaisessa haastattelutilanteessa laitteisiin. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2013, 205.)

Opinnäytetyössä on myös pohdittu valitun tutkimusmenetelmän soveltuvuutta hankkeen arviointiin sekä opinnäytetyön tekijän suhdetta arvioinnin kohteena olevaan hankkeeseen (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 203).

7.3 Eettinen tarkastelu

Kuula määrittelee eettisen ajattelun kyvyksi pohtia omien ja yhteisön arvojen kautta sitä, mikä on oikein ja väärin. Tutkijan on noudatettava tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja tulosten on oltava luotettavia: tiedeyhteisöllä on oltava mahdollisuus tarkastaa tulosten oikeellisuus. Tutkijan on myös kunnioitettava toisten tutkijoiden työtä sekä tutkittavien ja yhteisöjen itsemääräämisoikeutta ja välttää aiheuttamasta vahinkoa. Tutkija vastaa aina tekemistään valinnoista ja ratkaisuista. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on esim. laatinut ohjeet hyvään tieteelliseen käytäntöön. Ohjeistossa korostetaan mm. tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista (rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus), tutkimustulosten avoimuutta sekä eettisesti kestävien menetelmien käyttämistä tiedonhankinnassa, tutkimuksessa ja arvioinnissa. Hyvän käytännön mukaista on myös se, että tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset huomioiden. Tutkimusetiikka on läsnä koko tutkimusprosessin. (Kuula 2011, 21-24, 30, 33-36)

Hankkeen arviointi toteutettiin suunnitelman mukaan ulkoisena arviointina. Tämän opinnäytetyön tekijä ei ollut mukana hankkeessa työntekijänä tai osallistunut toimintaan, joten hankkeen arviointi tapahtui selkeästi ulkoisen arvioijan roolissa. Tässä suhteessa arviointi oli selkeä toteuttaa, kun hankkeen toimijan ja arvioijan rooli eivät sekoittuneet ja tuloksia voidaan pitää neutraaleina. (Suopajarvi 2013, 17.)

Menetelmään liittyvät eettiset kysymykset liittyvät etenkin käytettävien aineistojen keruumenetelmiin. Aineiston keruussa on huomioitava ihmisten asiallinen, inhimillinen, rehellinen ja kunnioitettava kohtelu. Huolellinen aineiston analysointi ja sen luotettavuuden arviointi ovat tärkeässä asemassa, jotta eettisyys toteutuu. Hankkeesta nousevien aineistojen ja hankkeen prosessista tehtävien johtopäätösten tulee olla rehellisiä

ja luotettavia. (Homanen & Huttunen 2017, 135, 149; Heikkilä, Jokinen, Nurmela. 2008. 45.)

Tässä opinnäytetyössä kaikkia haastateltavia, havainnoinnissa mukana olleita sekä alaikäisten lasten huoltajia ohjeistettiin kirjallisesti etukäteen (Liite 5, 6, ja 7) sekä kaikille annettiin mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta missä vaiheessa tahansa. Saattekirjeessä kerrottiin miksi ja mihin vastauksia ja päätelmiä käytetään. Haastatteluihin osallistujat koodattiin kirjain-numeroyhdistelmin ja vastaukset käsiteltiin nimettöminä. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki aineisto hävitetään tietosuojajätteenä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Terhokerhojen toiminta koettiin erittäin tärkeäksi ja jatkossa olisi hyvä, jos Terhokerho-toimintaa voitaisiin ylläpitää MLL:n toiminnassa edelleenkin. Eri sukupolvet yhdistävällä toiminnalla on monia erilaisia vaikutuksia yhteisöön ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen onkin hyvin tärkeää. Ikäihmisten elämä on usein yksinäistä, ja Terhokerhojen kaltaisen toiminnan voidaan katsoa poistavan esim. yksinäisyydestä johtuvaa syrjäytymistä yhteiskunnassa. Lasten huomioiminen monin tavoin tukee heidän osallisuuttaan yhteiskunnassamme ja sillä voidaan nähdä olevan kauaskantoisia positiivisia vaikutuksia. Jatkossa on edelleen tärkeää tuoda lapsen ja lapsuuden merkitystä näkyväksi.

Sukupolvien yhteistä leikkimistä ja vuorovaikutusta on tutkittu etenkin kansallisesti hyvin vähän ja perustason tutkimusta olisikin tärkeää saada lisää. Tärkeää olisi tutkia sukupolvien lähentämistä toisiinsa; ei pelkästään lasten ja ikäihmisten. Koko Suomi Leikkii- hanke itsessään tuotti paljon tietoa niin paikallisesti kuin koko Suomen laajuudelta ja olisikin erittäin hyvä, jos sitä voitaisiin hyödyntää jatkossa.

LÄHTEET

Alanen L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Alanen L. & Karila, K. 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Vastapaino. Tampere. 9-30.

Alila, K. 2011. Lapsivaikutusten arviointi- kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:7. Lapsiasiavaltuutetun toimisto. Jyväskylä.

Dahlblom, T. 2000. Sukupolvet kohtaavat- tapaustutkimus lasten ja vanhusten yhteisestä palvelutalosta. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-2000840608>

Elomaa, L. & Mikkola, H. 2010. Näytön jäljillä. Tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Turku.

Heinämäki, L. & Kauppinen, T. 2010. Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä. Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela T. 2008. Tutkiva kehittäminen. WSOY Oppimateriaalit. Helsinki

Homanen, R. & Huttunen L. 2017. Etnografinen haastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaara J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere. 131-152.

Horelli, L. 2006. Lapset ja nuoret osallistujina. Julkaisussa Karlsson L. (toim.) Lapset kertovat... Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki. 69-76.

Hyttinen, N. 2006. Arviointi avuksi projektityöhön. Sininauhaliiton julkaisuja. Helsinki.

Isojärvi, J. 2011. Tutkimuskysymyksestä hakustrategiaksi: PICO- asetelma informaation työkaluna. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
<http://www.bmf.fi/file/view/PICO-asetelma+informaation+ty%C3%B6kaluna.pdf>

Juvakka, T. & Kylmä, J. 2012. Laadullinen terveystutkimus. Edita. Helsinki.

Kananen, J. 2014a. Etnografinen tutkimus. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kananen, J. 2014b. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. Jyväskylä

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

- Kankkunen, P & Vehviläinen-Julkunen K., 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Kuula-Luumi, A. & Ranta, J. 2017 Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere. 413-426.
- Koko Suomi Leikkii- hanke. 2014. Hankesuunnitelma. Suomen kulttuurirahasto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Suomen Punainen Risti.
- Koskinen, E. 2017. Suomen Punainen Risti Satakunnan piiri, Pori. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.5.2017.
- Lahikainen, A., Punamäki, R. & Tamminen, T. 2008. Lapsen ääni ja asiantuntijat. Teoksessa Lahikainen, A., Punamäki, R., & Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. WSOY. Vantaa. 303-308.
- Lallukka, K. 2003. Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. Tutkimus 6-12- vuotiaiden sosio-kulttuurallisesta ikätiedosta. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017. Viitattu 6.6.2017. <http://www.mll.fi/mll/>
- Moilanen, J. 2005. Lapset ja aikuiset kumppaneina – sukupolvet verkoksi hanke 2002-2004. Hankkeen loppuraportti. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Jyväskylä. http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2014/01/Johanna_Moilanen_-_LAPSET_JA_AIKUISET_KUMPPANEINA_-_Sukupolvet_verkoksi-hankkeen_loppuraportti_15.pdf
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Tammi. Helsinki
- Nikander P. & Ruusuvuori J. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere. 427-444.
- Puuronen, V. 2008. Etnografinen tutkimus. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi. Helsinki. 101-120.
- Rippstein, K. 2008. Yhteisöllinen isovanhemmuus: Isovanhempi-ikäisten näkökulmia sukupolvia yhdistävään vapaaehtoistoimintaan. Pro gradu- tutkielma. Turun Yliopisto.
- Saari, J. 2016. Yksinäisten Suomi. Gaudeamus Oy. Helsinki.
- Saarenheimo, M., Pietilä, M., Maununaho, S., Tiuhonen, A. & Pohjolainen, P. 2014. Ikäpolvien taju. Vanhustyön keskusliitto. Vanhustyön keskusliiton julkaisuja. http://www.vtkl.fi/document/1/1517/7a62bf2/Neljan_Polven_Treffit_Ikapolvitoiminnan_Opas.pdf

Saarenheimo, M., Pietilä, M., Tiuhonen, A., Pohjolainen, P., Maununaho, S., Raitakari, S. & Aarninsalo, L. 2013. Neljän polven treffit. Vanhustyön keskusliitto. Vanhustyön keskusliiton julkaisuja. http://www.vtkl.fi/document/1/1396/7b37447/Ika-polvien_taju.pdf

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston julkaisuja. Vaasa.

Suomen kulttuurirahaston www-sivut. 2014. Viitattu 1.2.2017. <http://www.skr.fi>

Suopajarvi, L. 2013 Opas projektiarviointiin. Rovaniemen Yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisuja. Rovaniemi

Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. WSOY. Helsinki.

Taskinen, S. 2006. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen. Stakes. Helsinki

Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66723/978-951-44-8382-0.pdf?sequence=1>

Vaarama, M. 2013. Kaikenikäisille hyvä Suomi – Sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan yhteiskuntaan. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Vartiainen, P. 2007. Monitahoarvioinnin periaatteet ja prosessit. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi. Helsinki. 152-172.

Vartiainen, P., Ollila, S. & Kentala, J. 2008. Sähköinen asiointi ja puhelinpalvelu Vaasan suun terveydenhuollossa. Arviointi projektin toiminnasta ja vaikutuksista. Sitra. Helsinki.

Voutilainen, K. 2016. Kaikille soveltuva liikunnallinen leikkipuisto – ennakoidut lapsivaikutukset. Ylempi AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016103015540>

Weckström, E. 2015. Yhteisin askelin- lasten osallisuuskokemukset lasten ja ikäihmisten yhteisessä kerhotoiminnassa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155014/Yhteisin-askelin-pro-gradu-Elina-Weckstr%C3%B6m-2015.pdf?sequence=5>

Tutkimuksen / artikkelin tekijät, julkaisuvuosi, tutkimuksen / artikkelin nimi	Tutkimuksen / artikkelin tarkoitus	Tutkimuksessa käytetty menetelmä, aineistonkeruu, analyysimenetelmä	Yhteenveto tuloksista
Ukkonen-Mikkola, T. 2011. ”Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa”	Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata lasten ja vanhusten yhteisen palvelukeskuksen kulttuuria	Väitöskirja Etnografinen tutkimus Havainnointi, haastattelu Kvalitatiivinen sisällönanalyysi	Toimintakeskuksessa muodostui toimintakäytäntöjä. Lapset ja vanhukset olivat vuorovaikutuksessa keskenään. Vuorovaikutus sanallista ja sanatonta. Lisäksi lasten ja vanhusten välille muodostui sosiaalisia suhteita. Lasten ja vanhusten palvelukeskus on toimiva palvelumuoto, jota kannattaa kehittää.
Saarenheimo, Pietilä, Maunaho, Tiihonen & Pohjolainen. 2012. ”Ikäpolvien taju”	Elämäntietä ja ikäpolvet- hankkeeseen liittyvä julkaisu (kokoaa eri aineistot yhteen) Tarkoituksena selvittää miten itseymmärrykseen vaikuttaa elämän eri vaiheet ja elämäntietä (miten ikäpolvet määrittelevät elämäntietä ja omaa paikkaansa siinä). Lisäksi tarkoituksena oli saada tietoa, miten ihmiset suhtautuvat omaa ikäänsä vanhempiin ja nuorempiin sukupolviin ja miten vuorovaikutus & yhteistoiminta toisen ikäryhmän kanssa vaikuttaa eri-ikäisiin ihmisiin	Etnografinen tutkimus (laadullinen & määrällinen aineisto) Ikäpäiväkirja Kysely Ryhmähaastattelu Sisällön analyysi	Havainnot iästä konkretisoituivat tilanteesta tai havainnosta (esim. vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa, merkkipäivät, ikätovereiden tapaaminen, terveydentila), eniten sosiaalisen kanssakäymisen kohdalla. Elämäntietä on tullut uusia muunnelmia aiemman määrittelyn lisäksi (lapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus -> mm. taaperoi-ikä, murrosikä, varhaisaikuisuus, ikääntynyt, seniori) Ihmiset kohtaavat eri-ikäisiä ihmisiä eniten perhe- ja sukulaissuhteiden sekä työsäkäynnin kautta ja ikätovereita myös perhepiiriin ulkopuolella. Eri-ikäiset suhtautuivat toisen ikäisiin positiivisesti ja ylisukupolviselle toiminnalle katsottiin olevan tarvetta. Kuitenkaan vanhimmat ja nuorimmat sukupolvet eivät kohdanneet vapaa-ajallaan. Eri-ikäisille tulisi luoda enemmän kohtaamisen paikkoja
Saarenheimo, Pietilä, Tiihonen, Pohjolainen, Maunaho, Raitakari, Aarninsalo. 2013. ”Neljän polven treffit”	Elämäntietä ja ikäpolvet- hankkeeseen liittyvä julkaisu Tarkoituksena hankkia ja tarjota tietoa, toimintamuodoista, joiden kautta eri-ikäiset ihmiset voivat tavata toisiaan ja tehdä asioita yhdessä (aineisto perustuu osittain ylläolevaan tutkimukseen)	Kysely Sisällön analyysi	On olemassa eri-ikäisten yhteistä toimintaa ja sille on kysyntää; ihmiset haluavat olla toistensa kanssa tekemisissä ylisukupolvisesti osallistujina ja järjestäjinä. Ylisukupolvinen toiminta ylläpitää tietoisuutta mistä olemme tulleet ja mitä aiomme vielä saavuttaa. Esitellään erilaisia toimintamuotoja ylisukupolvisen toimintaan
Weckström, E. 2015. ”Yhteisin askelin -lasten osallisuuskokemukset lasten ja ikäihmisten yhteisessä kerhotoiminnassa”	Tarkoituksena kuvata ja tulkita lasten osallisuuskokemuksia lasten ja ikäihmisten yhteisessä kerhotoiminnassa. Lisäksi tarkoituksena löytää lapsen osallistumista tukevia toimintatapoja	Pro gradu- tutkielma Laadullinen tutkimus Havainnointi, haastattelu Sisällönanalyysi	Lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen syntymistä edisti yhteinen tekeminen, tämä vahvisti lasten ryhmään kuulumisen tunnetta ja lisäsi aloitekykyä. Lapsia ja aikuisia yhdisti erityisesti huumori.

LIITE 2

Tutkimuksen / artikkelin tekijät, julkaisu- vuosi, tutkimuksen / artikkelin nimi	Tutkimuksen / artikkelin tarkoitus	Tutkimuksessa käytetty menetelmä, ai- neistonkeruu, analyysimenetelmä	Yhteenveto tuloksista
Dahlblom, T. A. (2000). Sukupolvet koh- taavat –tapaustutkimus lasten ja vanhus- ten yhteisestä palvelutalosta. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Var- haiskasvatuksen pro gradu –tutkielma.	Lasten ja vanhusten yhteisen palveluta- lon ja sen kulttuurisen ympäristön kuva- minen ja analysointi. Määritellä lasten ja vanhusten vuorovai- kutusta palvelutalossa. Määritellä suku- polvien kohtaamisen merkitystä yksi- löille sekä yleisesti yhteiskunnassa.	Etnografinen tutkimus. Teemahaastatte- lut, havainnointi ja kirjallinen dokument- tiaineisto. Aineistotriangulaatio.	Yhteinen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Lasten ja vanhusten keskinäinen vuorovaikutus oli sekä spontaania että työntekijöiden järjestämää. Lasten kokemus omasta osallisuudesta kasvoi; yhteisölli- syyden tunne lisääntyi. Lasten tietoisuus elämän eri vai- heista lisääntyi ja he tottuivat eri-ikäisten ihmisten läsnä- oloon arjessa. Lapset saivat huomioita ja vanhukset sisältöä elämäänsä sekä virkistystä.
Rippstein, K. (2008). Yhteisöllinen iso- vanhemmuus: Isovanhemi-ikäisten nä- kökulmia sukupolvia yhdistävään vapaa- ehtoistoimintaan. Turun yliopisto. Kas- vatustieteiden tiedekunta. Aikuiskasva- tustieteen pro gradu -tutkielma.	Tarkoituksena selvittää isovanhemi- ikäisten näkemyksiä yhteisöllisestä iso- vanhemmuudesta vapaaehtoistyössä sekä isovanhemi-ikäisen kokemusta suku- polvisuhteesta.	Pro gradu-tutkielma. Laadullinen tutki- mus, narratiivinen tutkimusote. Kysely	Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen oli helppoa, kun val- miina oli sopiva väylä. Toimintaympäristön ja sosiaalisen verkoston laajeneminen ja sukupolvien väliset suhteet koetaan tärkeinä. Isovanhemi-ikäiset kokivat osallistumisen lisäävän koke- musta omasta merkityksellisyydestä. Lapsille ja lapsiperheille tulisi luoda enemmän sukupolvi- suhteita. Sukupolvisuhteita arvostetaan ja kulttuuriperinnön siirtäminen koetaan motivoivaksi tekijäksi osallistua toi- mintaan.

TEEMAHAASTATTELU

Hanketyöntekijät:

1. Koko Suomi leikkii- hankkeessa on pyritty rakentamaan kohtaamispaikkoja lapsille ja ikäihmisille. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**
2. Koko Suomi leikkii- hankkeen tavoitteena on ollut järjestää uutta sisältöä MLL:n ja SPR:n olemassa oleviin toimintamuotoihin. **Miten tämä tavoite on teidän mielestänne saavutettu?**
3. Koko Suomi leikkii- hankkeen tavoitteena on ollut synnyttää uusia vapaaehtoistoiminnan muotoja, esim. päiväkoteihin, kouluihin ja iltapäiväkerhoon. **Miten tässä on onnistuttu?**
4. Koko Suomi leikkii- hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa vapaaehtoisuutta ja tarjota erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia sekä merkityksellistä tekemistä vapaaehtoisille. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**
5. Koko Suomi leikkii- hankkeessa on ollut tavoitteena nostaa leikin ja sukupolvien sillan rakentamisen yhteiskunnassa näkyvästi esiin. **Miten tässä on onnistuttu?**
6. Koko Suomi leikkii -hankkeen tavoitteena on ollut tavoittaa erilaisissa elämäntilanteissa olevia lapsia mukaan toimintaan. **Miten tässä on onnistuttu?**
7. Hankkeessa on ollut tavoitteena tuottaa Terhokerhoista aineisto. **Miten tässä on onnistuttu?**

Hankkeen toteuttajat (vapaaehtoiset kerhonohjaajat):

1. Koko Suomi leikkii- hankkeessa on pyritty rakentamaan kohtaamispaikkoja lapsille ja ikäihmisille. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**
2. Hankkeen tavoitteena on ollut järjestää uutta sisältöä MLL:n ja SPR:n olemassa oleviin toimintamuotoihin. **Miten tämä tavoite on teidän mielestänne saavutettu?**
3. Koko Suomi leikkii- hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa vapaaehtoisuutta ja tarjota erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia sekä merkityksellistä tekemistä vapaaehtoisille. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**

4. Koko Suomi leikkii- hankkeen tavoitteena on ollut tavoittaa erilaisissa elämäntilanteissa olevia lapsia mukaan toimintaan. **Miten tässä on onnistuttu?**

Osallistujat (ikäihmiset):

1. Koko Suomi leikkii- hankkeessa on pyritty rakentamaan kohtaamispaikkoja lapsille ja ikäihmisille. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**
2. Hankkeen tarkoituksena on ollut rakentaa siltaa sukupolvien välille ja välittää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle. **Millä tavoin tämä on mielestänne toteutunut?**
3. Hankkeen tarkoituksena ollut järjestää toimintaa, joka vahvistaa lapsuutta, leikkiä ja mielikuvia. **Millä tavoin tässä on mielestänne onnistuttu?**
4. Koko Suomi leikkii- hankkeessa on ollut tavoitteena rakentaa yhteisöllisyyttä ja vahvistaa erityisesti lähiyhteisöjen merkitystä kaiken ikäihmisten hyvinvoinnille ja molemmille sukupolville. **Miten tässä on mielestänne onnistuttu?**

HAVAINNOINTI

Osallistujat (lapset)

1. Hankkeen tavoitteena on ollut rakentaa siltaa sukupolvien välille ja välittää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle. Miten tämä näkyy lasten toiminnassa?
2. Hankkeen tarkoituksena on ollut järjestää toimintaa, joka vahvistaa lapsuutta, leikkiä ja mielikuvitusta. Miten tämä näkyy lapsissa?

Eliisa Peltoniemi

SAATEKIRJE

XXXXXXXXXX XXX

XXXXXXXXXXXXXXX

XXX XXXXXX

XXXXXXXXXXXX@XXXX.XXXX

HYVÄ HANKETYÖNTEKIJÄ

Olen Satakunnan ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon terveyden edistämisen koulutusohjelman opiskelija. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen, jossa arvioin Koko Suomi Leikkii- hankkeen onnistumista Satakunnassa.

Koko Suomi Leikkii- hanke oli Suomen Kulttuurirahaston käynnistämä ja rahoittama hanke, jonka toteutuksesta vastasivat yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) sekä Suomen Punainen Risti (SPR). Hanke käynnistyi 2014 ja päättyi viime vuoden lopulla. Yhtenä hankkeen tavoitteista oli perustaa jokaiseen Suomen kuntaan Terhokerho.

Opinnäytetyössäni arvioidaan Koko Suomi Leikkii- hanketta MLL:n Satakunnan piirin näkökulmasta; selvitetään, miten hanke onnistui Satakunnassa saavuttamaan sille asetetut tavoitteet.

Kohteliaimmin pyydän Sinua osallistumaan haastatteluun, jonka tarkoituksena on selvittää, miten hankkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin juuri siinä ryhmässä, jonka toimintaan olette osallistunut. Osallistumisesi haastatteluun on erittäin tärkeää tutkimusjoukon pienen koon vuoksi. Haastattelu nauhoitetaan, mutta haastattelun tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäistä haastateltavaa voi tunnistaa. Nauhoitetta ei käytetä muuhun, kuin tämän opinnäytetyön tekemiseen ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen nauhoite hävitetään. Haastattelun aikana Sinulla on oikeus keskeyttää haastattelu ja kieltää Sinuun liittyvän aineiston käyttäminen, jos haluat. Haastatteluun on varattu aikaa 45 min.

Haastatteluun tai opinnäytetyöhön liittyen voit olla minuun henkilökohtaisesti yhteydessä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä, yhteystietoni löydät yläkulmasta.

Osallistumisestasi kiittäen,

Eliisa Peltoniemi

Sairaanhoitaja (AMK), Terveiden edistämisen YAMK-opiskelija

Eliisa Peltoniemi

SAATEKIRJE

XXXXXXXXXX XXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXX XXXXXX

XXXXXXXXXXXX@XXXX.XXXX

HYVÄ VAPAAEHTOINEN/OSALLISTUJA

Olen Satakunnan ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon terveyden edistämisen koulutusohjelman opiskelija. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen, jossa arvioin Koko Suomi Leikkii- hankkeen onnistumista Satakunnassa.

Koko Suomi Leikkii- hanke oli Suomen Kulttuurirahaston käynnistämä ja rahoittama hanke, jonka toteutuksesta vastasivat yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) sekä Suomen Punainen Risti (SPR). Hanke käynnistyi 2014 ja päättyi viime vuoden lopulla. Yhtenä hankkeen tavoitteista oli perustaa jokaiseen Suomen kuntaan Terhokerho.

Opinnäytetyössäni arvioidaan Koko Suomi Leikkii- hanketta MLL:n Satakunnan piirin näkökulmasta; selvitetään, miten hanke onnistui Satakunnassa saavuttamaan sille asetetut tavoitteet.

Kohteliaimmin pyydän Sinua osallistumaan haastatteluun, jonka tarkoituksena on selvittää, miten hankkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin juuri siinä ryhmässä, jonka toimintaan olette osallistunut. Osallistumisesi haastatteluun on erittäin tärkeää tutkimusjoukon pienen koon vuoksi. Haastattelu nauhoitetaan, mutta haastattelun tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäistä haastateltavaa voi tunnistaa. Nauhoitetta ei käytetä muuhun, kuin tämän opinnäytetyön tekemiseen ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen nauhoite hävitetään. Haastattelun aikana Sinulla on oikeus keskeyttää haastattelu ja kieltää Sinuun liittyvän aineiston käyttäminen, jos haluat. Haastatteluun on varattu aikaa yhteensä 30 min.

Haastatteluun liittyen voit olla minuun henkilökohtaisesti yhteydessä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä, yhteystietoni löydät yläkulmasta.

Osallistumisestasi kiittäen,

Eliisa Peltoniemi

Sairaanhoitaja (AMK), Terveystieteiden edistämisen YAMK-opiskelija

Eliisa Peltoniemi

SAATEKIRJE

XXXXXXXXXX XXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXX XXXXXX

XXXXXXXXXXXX@XXXX.XXXX

HYVÄ TOIMINTAAN OSALLSTUVAN LAPSEN HUOLTAJA

Olen Satakunnan ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon terveyden edistämisen koulutusohjelman opiskelija. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen, jossa arvioin Koko Suomi Leikkii- hankkeen onnistumista Satakunnassa.

Koko Suomi Leikkii- hanke oli Suomen Kulttuurirahaston käynnistämä ja rahoittama hanke, jonka toteutuksesta vastasivat yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) sekä Suomen Punainen Risti (SPR). Hanke käynnistyi 2014 ja päättyi viime vuoden lopulla. Yhtenä hankkeen tavoitteista oli perustaa jokaiseen Suomen kuntaan Terhokerho.

Opinnäytetyössäni arvioidaan Koko Suomi Leikkii- hanketta MLL:n Satakunnan piirin näkökulmasta; selvitetään, miten hanke onnistui Satakunnassa saavuttamaan sille asetetut tavoitteet.

Opinnäytetyöhön liittyen suoritan havainnointia lasten toiminnasta toimintaryhmässä, johon hän osallistuu. Havainnointi tapahtuu seuraamalla sivullisena toimintaa ryhmässä ja se tallennetaan muistiinpanoin sekä valokuvin. Muistiinpanoista tai valokuvista ei voi tunnistaa yksittäistä osallistujaa. Muistiinpanoja ja valokuvia ei käytetä muuhun kuin tämän opinnäytetyön tekemiseen ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen ne hävitetään. Valokuvia ei julkaista ilman erillistä lupaa. Havainnointi tapahtuu ryhmässä _____._____.

Havainnointiin liittyen voit olla minuun henkilökohtaisesti yhteydessä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä, yhteystietoni löydät yläkulmasta.

Osallistumisestasi kiittäen,

Eliisa Peltoniemi

Sairaanhoitaja (AMK), Terveiden edistämisen YAMK-opiskelija

ESIMERKKI SISÄLLÖNANALYYSISTÄ

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
”On täyttyny tää ta- voite”	Hankkeelle asetettu ta- voite on täyttynyt.	Terhokerhoja on pys- tytty perustamaan	Rakennetaan kohtaa- mispaikkoja lapsille ja ikäihmisille
”... ne kohtaamispaikat oli erittäin toimivia”	Toteutuneet kohtaa- mispaikat olivat toimi- via		
”On käytetty monien järjestöjen omia ko- koontumispaikkoja ja tuatu sinne Terho”	On hyödynnetty ole- massa olevia toiminta- muotoja		